

Nr 140.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1916 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidshjälp under år 1916 åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner.

(Särskilda avd.)

I den till riksdagen den 14 januari 1916 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under särskild huvudtitel med rubrik »XV Krigstidshjälp» föreslagit riksdagen att i avbidan på den framställning i ämnet, som kunde varda förelagd riksdagen, till krigstidshjälp för år 1916 åt vissa ordinarie och extra befattningshavare inom statsförvaltningen å riksstaten för år 1917 beräkna ett belopp av 3,500,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 17 april 1916 avläten proposition (nr 212), under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

a) för beredande under år 1916 av krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst i enlighet med nedan angivna grunder

| | | | |
|---|-------------|--------------|---------|
| <i>dels å extra stat</i> för år 1917 anvisa såsom <i>förslagsanslag</i> | | | |
| under andra | huvudtiteln | kronor | 41,000 |
| » tredje | » | » | 1,000 |
| » fjärde | » | » | 272,000 |
| » femte | » | » | 413,000 |
| » sjätte | » | » | 9,000 |
| » sjunde | » | » | 139,000 |
| » åttonde | » | » | 20,000 |
| » nionde | » | » | 5,000; |

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 6 saml. 88 häft. (Nr 140.)

dels i postverkets stat för driftkostnader år 1917 upptaga följande post:

Krigstidshjälp, *förslagsvis* kronor 240,000
 och i anledning härav bestämma postverkets anslag till driftkostnader för år 1917, *förslagsvis*, till ett med 240,000 kronor förhöjt belopp;
 dels i staten för telegrafverkets driftkostnader under år 1917 upptaga följande post:

Krigstidshjälp, *förslagsvis*..... kronor 160,000
 och i anledning härav bestämma telegrafverkets anslag för driftkostnader år 1917, *förslagsvis*, till ett med 160,000 kronor förhöjt belopp;
 dels beräkna driftkostnaderna under år 1917 för statens järnvägar till ett med 2,500,000 kronor förhöjt belopp;

dels såsom tillägg till de av riksdagen bestämda driftkostnaderna under år 1917 för statens domäner *förslagsvis* uppföra ett belopp av kronor 153,000;

dels och medgiva, att i fråga om befattningshavare vid institution, för vilken anslag här ovan icke beräknats, krigstidshjälp må utgå av de medel, av vilka institutionens omkostnader i övrigt bestridas;

b) medgiva, att erforderligt belopp må för ändamålet av Kungl. Maj:t under år 1916 förskjutas av tillgängliga medel; samt

c) godkänna följande allmänna grunder för krigstidshjälp utgående: Krigstidshjälp utgår, med här nedan angivna undantag, till de befattningshavare i statens tjänst, som den 1 januari 1916 innehade *ordinarie* anställning och på grund av försörjningsplikt underhöllo barn under 15 års ålder; samt

till de i statens tjänst anställda *icke ordinarie* befattningshavare, som den 1 januari 1916 ej mindre på grund av försörjningsplikt underhöllo barn under 15 års ålder än även innehade och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehaft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den *ordinarie* personalen vid samma eller jämförlig institution är såsom minimum i allmänhet stadgat.

Från åtnjutande av krigstidshjälp undantagas följande befattningshavare, nämligen

1:o) de, vilka jämlikt den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, som under år 1916 äger rum, hava att erlägga dylik skatt för högre belopp än 2,000 kronor, hustrus taxering däri inbegripen;

2:o) personalen vid statens anstalter för sinnessjuka;

3:o) arbetarpersonalen vid statens järnvägsbyggnader, dubbelspårsanläggningar och därmed jämförliga företag;

4:o) arbetarpersonalen vid de till statens vattenfallsverk hörande anläggningsarbetena; samt

5:o) gift kvinnlig befattningshavare, vars man lever.

Beloppet av den krigstidshjälp, som skall till befattningshavare utgå, bestämmes, på sätt nedanstående tabell utvisar, i förhållande dels till taxeringen enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock till antalet av de barn under 15 år, vilka befattningshavaren, på grund av försörjningsplikt, den 1 januari 1916 underhöll:

| Det beräknade belopp, för vilket befattningshavaren under år 1916 har att erlägga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt | Krigstidshjälp åt befattningshavare med | | | | |
|---|---|--------|--------|--------|--------------------|
| | 1 barn | 2 barn | 3 barn | 4 barn | 5 eller flera barn |
| | K r o n o r | | | | |
| Högst 1,000 kronor | 80 | 160 | 240 | 320 | 400 |
| från 1,000 t. o. m. 1,200 kronor... | 70 | 140 | 210 | 280 | 350 |
| » 1,200 » » » 1,400 » ... | 60 | 120 | 180 | 240 | 300 |
| » 1,400 » » » 1,600 » ... | 50 | 100 | 150 | 200 | 250 |
| » 1,600 » » » 1,800 » ... | 40 | 80 | 120 | 160 | 200 |
| » 1,800 » » » 2,000 » ... | 30 | 60 | 90 | 120 | 150 |

Då enligt förestående bestämmelser till krigstidshjälp berättigad icke ordinarie befattningshavare under tiden efter ingången av augusti månad 1914 erhållit avlöningsförhöjning, som är att anse icke såsom ett tillägg för avlöningens uppbringande till belopp, stående i skäligt förhållande till ordinarie befattningshavares avlöningsförmåner, utan såsom särskilt dyrtidstillägg, skall beloppet av sådan förhöjning, beräknat från det den börjat utgå intill utgången av år 1915, vid utbetalning av krigstidshjälp från denna avdragas.

Om befattningshavare, som icke innehar ordinarie anställning, under år 1915 åtnjutit, oavsett semester, tjänstledighet för styrkt sjukdom under högst tre månader eller tjänstledighet av annan orsak under högst en månad, skall han icke av sådan anledning förlora sin rätt till krigstidshjälp.

Med befattningshavare i statens tjänst likställas i avseende å rätt till krigstidshjälp befattningshavare vid flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning.

Krigstidshjälpen utbetalas på därom gjord framställning i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Denna proposition har, i vad den icke angår pensionsväsendet eller icke rör under jordbruksdepartementet lydande ärenden, hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling.

I förevarande ämnen hava vidare väckts följande motioner nämligen, inom första kammaren nr 114 av herr *F. Ström*, nr 115 av herr *A. Petrén* och nr 123 av herrar *W. Gullberg* och *A. Ljunggren* samt inom andra kammaren nr 282 av herr *A. Schotte*, nr 287 av herr *M. Bengtsson* i Göteborg m. fl., nr 288 av herr *J. H. Erikson* i Uppsala, nr 289 av herrar *E. Hage* och *C. Winberg*, nr 307 av herr *A. Lundblad*, nr 308 av herr *E. Liljedahl*, nr 309 av herr *S. Welin* m. fl. och nr 312 av herr *A. J. Bärq* i Katrineholm m. fl.

Dessa motioner hava remitterats till statsutskottet för förberedande behandling, herr Schottes, herrar Hages och Winbergs, herr Lundblads, herr Welins m. fl. och herr Bärqs i Katrineholm m. fl. motioner dock endast i vad desamma icke angå pensionsväsendet eller icke röra under jordbruksdepartementet lydande ärenden.

I motionerna har föreslagits

av herr *Ström* samt herrar *Hage* och *Winberg* i de delar av de sistnämndes motion, som blivit till statsutskottet remitterade, sammanstående, att riksdagen måtte

a) för beredande under år 1916 av krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst i enlighet med nedan angivna grunder
dels å extra stat för år 1917 anvisa såsom *förslagsanslag*

| | | |
|-------------------------------|--------|-----------|
| under andra huvudtiteln | kronor | 61,000:— |
| » tredje » | » | 1,500:— |
| » fjärde » | » | 408,000:— |
| » femte » | » | 620,000:— |
| » sjätte » | » | 14,000:— |
| » sjunde » | » | 208,000:— |
| » åttonde » | » | 30,000:— |

dels i postverkets stat för driftkostnader år 1917 upptaga följande post:

Krigstidshjälp, förslagsvis 360,000 kronor, och i anledning härav bestämma postverkets anslag till driftkostnader för år 1917, förslagsvis, till ett med 360,000 kronor förhöjt belopp;

dels i staten för telegrafverkets driftkostnader under år 1917 upptaga följande post:

Krigstidshjälp, förslagsvis 320,000 kronor, och i anledning härav bestämma telegrafverkets anslag för driftkostnader år 1917, förslagsvis, till ett med 320,000 kronor förhöjt belopp;

dels beräkna driftkostnaderna under år 1917 för statens järnvägar till ett med 3,750,000 kronor förhöjt belopp;

dels ock medgiva, att i fråga om befattningshavare vid institution, för vilken anslag här ovan icke beräknats, krigstidshjälp må utgå av de medel, av vilka institutionens omkostnader i övrigt bestridas;

b) medgiva, att erforderligt belopp må för ändamålet av Kungl. Maj:t under år 1916 förskjutas av tillgängliga medel; samt

c) godkänna följande allmänna grunder för krigstidshjälp utgående: Krigstidshjälp utgår, med här nedan angivna undantag, till de befattningshavare i statens tjänst, som den 1 januari 1916 innehade ordinarie anställning; samt

till de i statens tjänst anställde icke ordinarie befattningshavare, som den 1 januari 1916 innehade och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehaft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution är såsom minimum i allmänhet stadgat.

Från åtnjutande av krigstidshjälp undantagas följande befattningshavare, nämligen

1) de, vilka jämlikt den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, som under år 1916 äger rum, hava att erlægga dylik skatt för högre belopp än 2,200 kronor inklusive hustrus taxering men exklusive kallortstilläggets belopp, där sådant tillägg utgår;

2) arbetarpersonalen vid statens järnvägsbyggnader, dubbelspårsanläggningar och därmed jämförliga företag;

3) arbetarpersonalen vid de till statens vattenfallsverk hörande anläggningsarbetena; samt

4) gift kvinnlig befattningshavare, vars man under år 1915 haft en inkomst av 500 kronor eller däröver.

Beloppet av den krigstidshjälp, som skall till befattningshavare utgå, bestämmas på sätt nedanstående tabell utvisar i förhållande till taxeringen enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, varvid dock är att märka, att för år 1915 uppburet kallortstillägg avdrages från det uppskattade beloppet, där sådant tillägg utgår.

Krigstidshjälp åt befattningshavare.

| Det beräknade belopp, för vilket befattningshavaren under år 1916 har att erlägga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt med avdrag av för år 1915 uppburet kallortstillägg, där sådant utgått | För befattningshavaren Kronor | För befattningshavarens hustru eller husföreståndarinna Kronor | För varje barn, som befattningshavare på grund av försörjningsplikt underhöll den 1 januari 1916 och som då var under 15 år |
|---|----------------------------------|---|---|
| Högst 1,000 kronor..... | 100 | 50 | 50 |
| från 1,000 t. o. m. 1,200 " | 90 | 45 | 45 |
| " 1,200 " 1,400 " | 80 | 40 | 40 |
| " 1,400 " 1,600 " | 70 | 35 | 35 |
| " 1,600 " 1,800 " | 60 | 30 | 30 |
| " 1,800 " 2,000 " | 45 | 25 | 25 |
| " 2,000 " 2,200 " | 30 | 20 | 20 |

Om befattningshavare, som icke innehar ordinarie anställning, under år 1915 åtnjutit, oavsett semester, tjänstledighet för styrkt sjukdom under högst tre månader, eller tjänstledighet av annan orsak under högst en månad, skall han icke av sådan anledning förlora sin rätt till krigstidshjälp. Befattningshavare må ej heller på grund av ledighet för allmänt uppdrag förlora rätten till krigstidshjälp.

Krigstidshjälp utbetalas på därom gjord framställning i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes;

av herrar *Petrén* och *Erikson* i Uppsala sammanställande, att riksdagen — med avslag å Kungl. Maj:ts förslag att från erhållande av krigstidshjälp undantaga personalen vid statens anstalter för sinnessjuka — ville besluta, att nämnda personal, utöver den av medicinalstyrelsen genom cirkulär den 19 juni och den 26 oktober 1915 beviljade förbättringen av löneförmåner, erhöles krigstidshjälp samt att denna utginge i enlighet med de grunder, som i ovanberörda motion av herr Hage m. fl. föreslagits för övriga statstjänare, ävensom bevilja den för detta ändamål nödiga höjningen av förslagsanslaget till hospitalens underhåll;

av herrar *Gullberg* och *Ljunggren* samt herr *Liljedahl* sammanställande, att riksdagen, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 212, måtte, förutom vad som i nämnda proposition föreslås, bevilja ett anslag av 150 kronor pr underofficer att utgå som beklädnadshjälp;

av herr *Schotte*, att riksdagen måtte antaga nedan antydda ändringar i Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 212 samt för dessas genomförande anvisa eller eljest bereda erforderliga medel:

1:o) Krigstidshjälp för år 1916 utgår till varje befattningshavare med en viss procent av det sammanlagda belopp, han under år 1915 uppburit av statsmedel (inberäknat lönetillägg av alla slag) — exempelvis med åtminstone 5 procent av löneinkomsten för ogift och med åtminstone 10 procent för gift samt dessutom med minst 25 kronor för varje barn under 15 år, dock med viss begränsning, t. ex. högst 125 kronor.

2:o) Krigstidshjälp utgår jämväl för år 1915 efter samma grunder som för år 1916 och bör på en gång utbetalas snarast möjligt efter statsmakternas beslut i ämnet. Skulle full krigstidshjälp ej anses böra utgå för år 1915, torde halv krigstidshjälp för detta år utgå, eller krigstidshjälpen för år 1916 förhöjas med motsvarande belopp.

3:o) Krigstidshjälp utgår icke till befattningshavare, som under år 1916 har att erlægga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt för en inkomst, som överstiger 3,000 kronor.

4:o) Med barn under 15 år likställes med avseende å krigstidshjälps utgående barn mellan 15 och 21 år, som i följd av andlig svaghet eller vanförhet eller lyte måste av befattningshavaren själv helt försörjas;

av herr *Bengtsson* i Göteborg m. fl., att riksdagen måtte besluta, att befattningshavare i tullverket, vilken icke innehaft ordinarie anställning under år 1915 och åtnjutit tjänstledighet för styrkt sjukdom under högst tre månader eller tjänstledighet av annan orsak under högst sex månader, skall icke av sådan anledning förlora sin rätt till krigstidshjälp;

av herr *Lundblad*, att riksdagen för beredande under år 1916 av krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst måtte å extra stat för år 1917 förslagsvis anvisa 3,953,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att fördelas enligt vissa av motionären angivna grunder med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter rörande anslaget fördelning, som Kungl. Maj:t kan finna skäligen;

av herr *Welin* m. fl., att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 212 må besluta, att krigstidshjälp må utgå dels för hustru efter samma grunder som för ett barn, och dels för alla barn under 15 år, samt dels för barn, som äro 15 år och därutöver men som genom sjukdom äro oförmögna att bidra till sin försörjning samt

av herr *Bärg* i Katrineholm m. fl., att riksdagen måtte besluta, dels att den krigstidshjälp, som på grund av Kungl. Maj:ts proposition nr 212 må vardas beslutad för icke ordinarie befattningshavare, jämväl må utgå till s. k. *tillfälligt* sjuka, oavsett sjuktiden,

dels ock att s. k. ständigt sjuka — förutom det tillägg, som enligt av riksdagen i övrigt beslutad gradationsskala må tillkomma dem i likhet med andra på grund av försörjningsplikt för barn (eventuellt ock för hustru) — måtte tillerkännas följande belopp, i förhållande till av staten åtnjuten avlöning under år 1915:

| Avlöning av staten under år 1915. | Krigstidshjälp. |
|---|-----------------|
| Högst 400 kronor | 120 kronor |
| Från 400 kronor till och med 500 kronor | 100 » |
| » 500 » » » » 600 » | 80 » |
| » 600 » » » » 700 » | 60 » |
| » 700 » » » » 800 » | 50 » |

Beträffande de skäl, som av motionärerna anförts till stöd för av dem framförda förslag, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Löne-
reglerings-
kommittén.

Sedan med anledning av den rådande kristiden till Kungl. Maj:t inkommit ett flertal framställningar från funktionärer vid statens verk och inrättningar, utverkade chefen för finansdepartementet Kungl. Maj:ts befallning till löneruleringskommittén att avgiva utlåtande i anledning av vad samma framställningar innehöle om beredande av tillfälligt dyrtidstillägg åt befattningshavare. Kommitténs avgivna betänkande utmynnar i följande förslag till bestämmelser om krigstidshjälp dels åt ordinarie och dels åt extra befattningshavare:

A) Krigstidshjälp åt ordinarie befattningshavare:

Krigstidshjälp utgår, med nedan angivna undantag, till de befattningshavare i statens tjänst, vilka den 1 januari 1916 ej mindre innehade ordinarie anställning med avlöning, som blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, än även på grund av försörjningsplikt underhölo barn under 15 års ålder.

Från åtnjutande av krigstidshjälp undantagas följande befattningshavare, nämligen:

1:o) de, vilkas avlöningsförmåner i lön, tjänstgöringspenningar, ålderstillägg, bostad med bränsle och lyse eller ersättning därför, beklädnad eller ersättning därför, ortstillägg, tillfälligt lönetillägg, dagavlöning (vid armén och marinen) och dylika till belopp eller värde på förhand bestämbara förmåner enligt 1916 års stat eller andra för det året gällande bestämmelser utgöra, krigstidshjälp oräknad, mer än 2,000 kronor för år;

2:o) de, vilka enligt den taxering till inkomst- och förmögenhets-skatt, som under år 1916 äger rum, hava att erlägga dylik skatt för högre belopp än 2,000 kronor, hustrus taxering däri inbegripen;

3:o) övningslärare vid de allmänna läroverken och högre lärarinne-seminariet; samt

4:o) gift kvinnlig befattningshavare vars man lever.

Beloppet av den krigstidshjälp, som skall till befattningshavare utgå, bestämmes, på sätt nedanstående tabell utvisar, i förhållande dels till storleken av befattningshavaren tillkommande avlöningsförmåner av ovan angivna slag, dels ock till antalet av de barn under 15 år, vilka befattningshavaren på grund av försörjningsplikt den 1 januari 1916 underhöll:

| Värdet av avlöningsförmånerna | Krigstidshjälp åt befattningshavare med | | | | |
|-----------------------------------|---|--------|--------|--------|--------------------|
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 eller flera barn |
| | barn | barn | barn | barn | barn |
| | Kronor | Kronor | Kronor | Kronor | Kronor |
| Högst 1,200 kr. | 80 | 160 | 240 | 320 | 400 |
| från 1,200 t. o. m. 1,400 » | 70 | 140 | 210 | 280 | 350 |
| » 1,400 » » » 1,600 » | 60 | 120 | 180 | 240 | 300 |
| » 1,600 » » » 1,800 » | 45 | 90 | 135 | 180 | 225 |
| » 1,800 » » » 2,000 » | 30 | 60 | 90 | 120 | 150 |

Ann. Med befattningshavare i statens tjänst likställas i avseende å rätt till krigstidshjälp befattningshavare vid flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning.

B) Krigstidshjälp åt extra befattningshavare:

Krigstidshjälp utgår, med nedan angivna undantag, till de i statens tjänst anställda icke ordinarie befattningshavare — arméns och marinens manskap inbegripet — vilka den 1 januari 1916 ej mindre på grund

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 6 saml. 88 häft. (Nr 140.)

av försörjningsplikt underhöllo barn under 15 års ålder än även innehade och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehaft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution är såsom minimum i allmänhet stadgat.

Från åtnjutande av krigstidshjälp undantagas följande befattningshavare, nämligen:

1:o) de, vilkas inkomst av befattningen, i kontant eller in natura, under år 1915 överstigit 2,000 kronor;

2:o) de, vilka enligt den taxering till inkomst- och förmögenhets-skatt, som under år 1916 äger rum, hava att erlägga dylik skatt för högre belopp än 2,000 kronor, hustrus taxering däri inbegripen; och

3:o) gift kvinnlig befattningshavare, vars man lever.

Beloppet av den krigstidshjälp, som skall till befattningshavare utgå, bestämmes, på sätt nedanstående tabell utvisar, i förhållande dels till storleken av de utav befattningshavaren under år 1915 åtnjutna avlöningsförmånerna i kontant och in natura, dels ock till antalet av de barn under 15 år, vilka befattningshavaren på grund av försörjningsplikt den 1 januari 1916 underhöll:

| Värdet av avlöningsförmånerna under år 1915 | Krigstidshjälp åt befattningshavare med | | | | |
|---|---|--------|--------|--------|--------------------|
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 eller flera barn |
| | barn | barn | barn | barn | barn |
| | Kronor | Kronor | Kronor | Kronor | Kronor |
| Högst 1,200 kr. | 80 | 160 | 240 | 320 | 400 |
| från 1,200 t. o. m. 1,400 » | 70 | 140 | 210 | 280 | 350 |
| » 1,400 » » » 1,600 » | 60 | 120 | 180 | 240 | 300 |
| » 1,600 » » » 1,800 » | 45 | 90 | 135 | 180 | 225 |
| » 1,800 » » » 2,000 » | 30 | 60 | 90 | 120 | 150 |

Anm. Med befattningshavare i statens tjänst likställas i avseende å rätt till krigstidshjälp befattningshavare vid flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning.

Då enligt förestående bestämmelser till krigstidshjälp berättigad befattningshavare under tiden efter ingången av augusti månad 1914 erhållit avlöningsförhöjning, som är att anse icke såsom ett tillägg för avlöningens uppbringande till belopp, stående i skäligt förhållande till

ordinarie befattningshavares avlöningsförmåner, utan såsom särskilt dyrtidstillägg, skall beloppet av sådan förhöjning, beräknat från det den börjat utgå intill utgången av år 1915, vid utbetalning av krigstidshjälp från denna avdragas.

Löneregleringskommitténs motivering för dessa förslag är, med uteslutande av några mindre väsentliga delar, av följande innehåll:

Om behövligheten av ett tillfälligt understöd åt befattningshavare i statens tjänst till mötande av de i följd av världskriget betydligt ökade levnadskostnaderna hava de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, knappast haft mer än en mening. De ytterst få avstyrkandena av gjorda framställningar om dyrtidstillägg äro icke i något enda fall grundade på tvekan om dyrtidstilläggets behövlighet i allmänhet, utan på särskilda, visst förvaltningsområde eller vissa kategorier av befattningshavare enbart berörande förhållanden, exempelvis att vid en förvaltning en för personalen förmånlig lönereglering nyligen trätt i tillämpning; att vissa befattningshavare icke vore i särskilt behov av hjälp, enär de av kronan åtnjöte fullt underhåll in natura; att dyrtidstillägg icke syntes böra tilldelas befattningshavare i högre avlöningsgrader o. s. v.

Den i stort sett enhälliga meningen om behovet av dyrtidstillägg vinner ökad betydelse, då man av åtskilliga myndigheters utlåtanden finner, att de vid tillstyrkande av dyrtidstillägg ingalunda förbisett en del förhållanden, som för vissa grupper av befattningshavare äro ägnade att i någon mån minska trycket av den dyra tiden.

I sådant avseende erinras, bland annat, om järnvägspersonalens rätt till fri transport av livsmedel å statens järnvägar, om samma personal medgiven rätt att av statens järnvägar köpa bränsle, om vissa krigsmäns rätt att av kronan till dess självkostnadspris köpa en del livsförnödenheter, munderingspersedlar o. d. samt att å kronans verkstäder få vissa reparationer utförda, ävensom därom att statens befattningshavare undgått en del olägenheter, som i följd av världskrisen drabbat andra medborgare, såsom arbetslöshet, minskning i inkomster och i vissa fall extra krigstjänstgöring.

Men om enighet sålunda i stort sett rått om behovet av dyrtidstillägg, gå åsikterna desto mer i sär dels ifråga om de grunder, efter vilka tillägget må böra utgå, dels ock särskilt beträffande den avlöningsgräns, efter vars överskridande dylikt tillägg icke bör ifrågakomma.

I förstnämnda avseende hava två starkt motsatta meningar gjort sig gällande, den ena åsyftande »lika lön för lika arbete», den andra hyllande den s. k. behovsprincipen.

Den förra åsikten har blivit närmare utvecklad och belyst uti framställningen i ämnet från föreningen för tjänstemän av högre grad vid statens järnvägar (sid. 32—34 i betänkandet).

För den så kallade behovsprincipens uteslutande tillämpning vid krigstidshjälpens utbetalande har ingen enda av petitionärerna i ämnet uttalat sig; åtskilliga av dem hava emellertid, jämte det de begärt dylik hjälp efter vissa föreslagna grunder åt alla befattningshavare eller åt alla de befattningshavare, vilkas inkomst av tjänsten icke överskredde vissa belopp, hemställt, att krigstidstillägg åt »försörjningspliktiga» måtte få utgå med högre belopp än till övriga befattningshavare.

Cheferna för två av statens största institutioner, statens järnvägar och postverket, hava uttalat sina sympatier för behovsprincipens tillämpning, den förre på det sätt att tillägg borde beredas endast försörjningspliktiga, den senare under påpekande, att denna princip kommit till uttryck i den av danska riksdagen antagna lagen om dyrtidshjälp åt statstjänare. Chefen för telegrafverket har ifrågasatt utbetalande av viss krigstidshjälp åt alla funktionärer med intill 1,200 kronors årsavlöning men att av de övriga endast familjeförsörjare måtte erhålla dylik hjälp.

Någon närmare motivering för de framkomna förslagen om behovsprincipens tillämpande i tillika angiven omfattning har icke presterats. Det har ansetts vara tillräckligt att hänvisa till det faktum, att den i följd av världskriget inträdda prisstegringen i synnerligen hög grad gått ut över födoämnen samt att svårigheterna i följd av fördyringen uppenbarligen i högre grad drabbade familjeförsörjare än dem, som blott hade sig själva att draga försorg om.

Jämväl för kommittén förefaller det uppenbart, att statsverket bör, i den mån dess finansiella ställning medger, vidtagna åtgärder för att bereda statstjänare hjälp i den svåra situation, vari de genom krisen försatts.

De nuvarande lönerregleringarna äro med få undantag fastställda före år 1914, åtskilliga hava gällt i 10 år och än längre. Lönerregleringarna hava uppenbarligen icke beräknats för sådana alldeles exceptionella förhållanden, som skapats av det pågående världskriget, vars ekonomiska verkningar drabbat alla dem, vilka för sin utkomst äro beroende av en efter normala förhållanden avpassad penninglön.

Till belysande härav tillåter sig kommittén återgiva innehållet i en, på begäran av chefen för statens järnvägar, från socialstyrelsen den 5 oktober 1915 avgiven promemoria rörande prisstegringen å livsmedel m. m. under kristiden.

Enligt denna har prisstegringen å livsmedel samt bränsle och lyse från juli 1914 till juli 1915 i Sveriges städer och stadsliknande samhällen för ett »normalhushåll» om man, hustru och två barn med en årlig utgiftsstat av cirka 2,000 kronor beräknats motsvara en uppgång av levnadskostnaderna i sin helhet med cirka 10 procent, under förutsättning av oförändrat kosthåll. Med avseende på övriga nödvändiga utgifter kunde sägas — heter det i promemorian — att under kristiden icke inträtt någon mera betydande förändring i fråga om hyresutgifter samt skatter, men att däremot kostnaden för kläder, skodon, olika slag av husgeråd m. m. undergått en betydande stegring, vars inflytande på årsbudgeten det dock vore ytterst vanskligt att uppskatta. Då utgifterna för kläder och skodon, som vore de avgjort mest betydande bland de här ifrågavarande, i sin helhet genomsnittligt icke uppginge till mer än 10 procent eller något därutöver av de årliga utgifterna, kunde dock fördyringen på denna grund icke antagas överstiga 2 å 3 procent av årsbudgeten.

Kristiden kunde sålunda för en normalfamilj få anses hava inneburit en stegring av levnadskostnaderna med mellan 10 och 15 procent. För lägre inkomstklasser kunde det antagas som säkert, att den relativa kostnadsökningen blivit ännu något högre.

Att någon lättnad i dyrtidens tryck icke inträffat sedan nämnda promemoria avgavs, bestyrkes noggsamt av nu gällande marknadspris å vad till livets nödtorft hörer. Detta torde vara så allmänt känt, att någon vidare utredning härutinnan icke lärer vara erforderlig.

För att något belysa de mångtaliga metoder, efter vilka en krigstidshjälp må kunna anordnas, har kommittén, med ledning av de utav socialstyrelsen utgivna »Sociala meddelanden» för november och december 1915, lämnat en översikt av formerna för dyrtidshjälp åt vissa i enskilda personers, bolags och kommuners tjänst anställda löntagare (sid. 36—38).

Av särskilt intresse torde vara att erhålla kännedom om de dyrtidstillägg, som under kristiden redan medgivits vid vissa statens institutioner anställda befattningshavare. Efter »Sociala meddelanden» för år 1915 lämnas här uppgift i berörda avseende:

flottans varvsarbetare: lönetillägg 10 procent å förutvarande löner;
mynt- och justeringsverket: lönetillägg 10 procent, samt varuförmedling.

Ett studium av nu lämnade översikter beträffande dyrtidstillägg ger vid handen, att gifta arbetare i åtskilliga fall erhålla mer än ogifta, att i enstaka fall den lägre avlönade arbetaren erhåller högre tillägg än den, som på löneskalan står högre, samt att i många fall beloppen bestämts med hänsyn jämväl till det antal barn eller andra familjemedlemmar, en var funktionär har att försörja.

I fråga om formen för och beloppet av den krigstidshjälp, som statsverket kan anses skäligen böra lämna statstjänare, har det för kommittén framstått såsom en bjudande nödvändighet, att hjälpen lämnas under sådana villkor, att dess fortsatta utbetalande icke må kunna med fog krävas, när kristiden en gång är över.

För sådant ändamål och jämväl av andra skäl, som i det följande utvecklas, har det synts kommittén angeläget, att hjälpen får utgå, icke i form av vissa procent å avlöningsförmånerna, utan i stort sett efter vad man plägar kalla behovsprincipen.

Då här alltså är fråga icke om någon lönereglering, utan om en av den exceptionella stegringen i levnadskostnaderna betingad hjälp åt de av dyrtiden hårdast drabbade statstjänarna, torde knappast några befogade invändningar kunna göras mot berörda principers tillämpning härvidlag.

Principen har enligt 1915 års riksdags beslut lagts till grund för utbetalande av så kallade familjelönetillägg åt folkskollärare m. fl., dock under uttryckligt betonande från riksdagens sida, att därigenom riksdagen »i intet avseende tagit ståndpunkt till den viktiga frågan, huruvida en kommande lönereglering för folkskollärarkåren skall i någon mån byggas på principen om särskilda lönetillägg för familjeförsörjare eller icke, utan står detta spörsmål för riksdagens vidkommande fullständigt öppet och oavgjort».

Löneregleringskommittén, som saknar anledning att i detta sammanhang yttra sig om lämpligheten av behovsprincipens tillämpning på löneregleringar i allmänhet, har efter noggrant övervägande av den nu föreliggande frågans innebörd funnit sig böra förorda samma principers tillämpning vid bestämmande av den tillfälliga hjälp, varom nu är fråga.

Visserligen hava skäl framförts för den meningen, att alla statens funktionärer borde, i förhållande till storleken av deras avlöning, beredas hjälp till mötande av den dyra tidens verkningar.

Vid bifall därtill skulle emellertid statens utgifter för ifrågavarande ändamål komma att uppgå till belopp, som icke stode i rimligt förhållande till statsverkets

finansiella resurser, vilka för närvarande äro hårt anlitade för andra oundvikliga utgifter.

Då man sålunda måste utgå från det antagandet, att endast ett relativt mindre belopp kan för ändamålet disponeras, har det för kommittén tett sig såsom utom all fråga riktigare att använda de disponibla medlen uteslutande till lindrande av svårigheterna för de av dyrtiden hårdast drabbade statstjänarna, än att genom medlens fördelning utan hänsyn till graden av behovet söka hjälpa även dem, som mindre lida av dyrtiden.

Kommittén har, med andra ord, vid övervägande av alla de mångtaliga tänkbara sätten för hjälpens fördelning funnit sig mest tilltalad av tanken, att — då det, jämte avlöningens mindre belopp, huvudsakligen är befattningshavarnas försörjningsplikt mot minderåriga barn, som får anses beteckna graden av deras känning utav den dyra tiden — hjälpens utgående och beloppet av densamma böra bestämmas företrädesvis av dessa båda faktorer.

En ensamstående befattningshavare (man eller kvinna) är i ekonomiskt avseende i allmänhet betydligt gynnsammare ställd än en familjefader. Även om den förre ingalunda går fri från inverkan av krisen, har han dock, i all synnerhet då hans avlöning är lika stor som familjeförsörjarens, avgjort lättare än den senare att reda sig i de extraordinära förhållandena. Den gifta befattningshavare, som icke har minderåriga barn att försörja, är i ekonomiskt avseende i stort sett jämförlig med eller åtminstone ej väsentligen sämre ställd än den ensamme.

Bland de framställda förslagen finnas sådana, som innebära antingen, efter mönster av den danska lagen om krigstidshjälp, ett särskilt belopp för gift man och visst belopp för vart barn, eller ock särskilda belopp för den gifte mannen, för hans hustru och för barnen.

Med den ståndpunkt, kommittén ansett sig böra intaga, är det tämligen likgiltigt, om det för en familj avsedda beloppet fördelas så, att det beräknas dels för familjefadern och dels för barnen, eller om det beräknas enbart för dessa senare. Det belopp, som avses för en var av dessa familjemedlemmar, får ju lämpas efter den metod, som härvidlag begagnas.

Att däremot beräkna ett belopp jämväl för hustru medför den orättvisan, att en familjefader, vars hustru avlidit och som fördenskull i allmänhet är nödsakad att anställa en vårdarinna för barnen, blir i avseende å krigstidshjälp sämre ställd än den befattningshavare, som har sin hustru i livet. Det förhåller sig väl nämligen så, att en hustrus arbete i hemmet i regel torde få anses mera värt än en avlönad husföreståndarinnas.

Kommittén har av nämnda skäl kommit till den slutsatsen, att den krigstidshjälp, som skall utgå, bör ställas i relation ej till antalet av vederbörande befattningshavares familjemedlemmar, utan till antalet av de minderåriga barn, som han är skyldig underhålla.

Beträffande den åldersgräns, vid vars uppnående ett barn ej längre kan anses vara i ovillkorligt behov av underhåll utav föräldrar, hava olika principer gjort sig gällande.

Vid beviljandet, på sätt förut nämnts, av familjetillägg åt folkskollärare m. fl. har 1915 års riksdag — enär pupillpension till avliden folkskollärares barn upphör att utgå när barnet fyllt 18 år — förklarar sig, i olikhet med den motionär som

väckt frågan om familjetillägg, anse, »att tillvaron av barn, som vid den tidpunkt, då bestämmelserna om den tillfälliga löneförbättringen träda i kraft, överskridit denna åldersgräns, icke bör berättiga till delaktighet i löneförbättringen».

Den ålder, vid vilken ett barn ej längre är legalt berättigat till underhåll av sina föräldrar, är i § 1 av kungl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 bestämd till 15 år.

I gällande förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt den 28 oktober 1910, § 19 mom. 2, är föreskrivet, att skattskyldig, vilkens taxerade belopp icke överstiger 6,000 kronor, äger erhålla nedsättning i det taxerade beloppet med 100 kronor för varje av honom på grund av försörjningsplikt underhållet barn, vars ålder vid början av det år taxeringen sker understiger 15 år; dock att för barn, som självt åtnjuter inkomst, skattskyldig äger tillgodonjuta avdrag allenast såvida och i den mån barnets inkomst understiger 100 kronor.

Med avseende å det nu ifrågavarande dyrtidstilläggets egenskap av en tillfällig hjälp åt de i ekonomiskt avseende svagast ställda statstjänarna har kommittén, i anslutning till bestämmelserna om åldersgräns i fattigvårdsförordningen samt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, ansett sig böra hemställa, att krigstidshjälpen må utgå i viss relation till antalet av de barn under 15 år, som vederbörande befattningshavare på grund av försörjningsplikt har att underhålla.

För utbetalande av familjetillägg åt vissa lärare vid folkskolor och småskolor är i kungl. kungörelsen den 8 oktober 1915 uppställt, bland annat, det villkor, att befattningshavaren skall hava eget *äkta* barn.

Då nu icke är fråga om en lönerogering utan om en tillfällig, av extra ordinära förhållanden betingad hjälp — man skulle nästan kunna kalla den nödhjälp — har kommittén trott sig, i anslutning till den nyss anförda föreskriften i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, icke böra i sitt förslag upptaga nyss antydda villkor.

Ett ytterligare stöd härför har kommittén funnit i riksdagens skrivelse till Konungen den 14 september 1914 (nr 265) angående familjeunderstöd åt sådant stamanställt manskap, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar. Riksdagen har i denna skrivelse förklarat sig anse det vara självklart, att det då ifrågavarande understödet, såsom ock vore fallet med enahanda understöd åt värnpliktigs familj, borde komma varje därav behövande stamanställt manskaps familj till godo och således utgå även för det fall, att hustrun icke vore lagvigd eller barnen äkta.

Bestämmandet dels av den inkomstgräns, efter vars överskridande någon krigstidshjälp icke må ifrågakomma, dels av det belopp, som skall beräknas för vart minderårigt barn, och dels av ett maximum, utöver vilket krigstidshjälp icke tillkommer en befattningshavare, bör enligt kommitténs mening ske med aktgivande ej mindre på befattningshavarnas större eller mindre behov och statsverkets förmåga att utan andra medborgares oskäligen betungande bispringa sina nödställda tjänare än även därpå, att krigstidshjälpen icke skall vara avsedd att sätta statens funktionärer i ett avgjort gynnat läge i jämförelse med rikets övriga inbyggare i allmänhet.

Enligt kungl. förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt den 28 oktober 1910 är svensk medborgare i allmänhet skyldig att erlägga dylik skatt, så snart det taxerade beloppet eller, i fråga om äkta makar, de för dem båda taxerade beloppen sammanräknade uppgå till 800 kronor.

Direkta bidrag till statsutgifterna och således jämväl till eventuell krigstidshjälp komma sålunda att enligt gällande författningar, oavsett konsumtionskatter, krävas även av personer, som i inkomstavseende äro avgjort sämre ställda än så gott som alla i statens tjänst anställda befattningshavare.

Häri och i de stora och oavvisliga krav, som kristiden ställer på statsverket, ligger enligt kommitténs mening ett starkt skäl att icke låta krigstidshjälpen utgå till andra än de lägst avlönade befattningshavarna.

Om man till norm härvidlag tager vederbörandes inkomster i lön, tjänstgöringspenningar, ålderstillägg, ortstillägg, bostad, beklädnad och dylika på förhand till belopp eller värde bestämbara avlöningsförmåner och sätter gränsen till 2,000 kronor, betyder detta i realiteten, att även befattningshavare med några hundra kronors extra inkomster utöver nyss ifrågasatta gräns i de flesta fall bliva delaktiga i krigstidshjälpen.

Att sätta gränsen högre har kommittén av antydda skäl icke vågat göra, ehuru kommittén väl inser, att kristiden vållar även högre avlönade befattningshavare svårigheter, som det nog skulle vara önskligt att kunna lindra eller avhjälpa. Gränsens fastställande till 2,000 kronor står i nära överensstämmelse med vad i sådant avseende bestämts ej mindre av åtskilliga kommuner inom riket än även av den danska riksdagen.

För att emellertid från åtnjutande av krigstidshjälp utgallra sådana befattningshavare, som med hänsyn till mera betydande extra inkomster i eller utom tjänsten eller avsevärd förmögenhet icke kunna anses vara i oavvisligt behov av understöd, bör enligt kommitténs mening en begränsning jämväl med avseende å vederbörandes allmänna ekonomiska ställning äga rum.

En analog begränsning finnes redan nu stadgad beträffande av riksdagen beviljade extra lönetillägg åt en del tjänstemän och betjänte. Enligt kungl. kungörelsen den 18 juni 1915 (svensk författningssamling nr 253) äro nämligen från åtnjutande av extra lönetillägg undantagna, bland andra, de tjänstemän, vilkas inkomst av arbete, det extra lönetillägget oberäknat, under år 1914 av vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattats till högre belopp än 7,700 kronor eller, om deras tjänstgöring är förlagd till annan ort än Stockholm, 7,500 kronor, dock att, ifall nämnda inkomster överstiga 7,000 kronor, det extra lönetillägget i intet fall må utgå med högre belopp än som svarar mot skillnaden mellan 7,700 kronor eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 7,500 kronor, å ena, samt förenämnda inkomsters belopp, å andra sidan.

Att vid fastställande av villkoren för åtnjutande av nyssnämnda extra lönetillägg inkomst över en viss gräns får verka prohibitivt endast i den mån inkomsten härflyter från *arbete*, har sin naturliga förklaring däri, att det nämnda extra lönetillägget är en löneförmån, betingad av den omständigheten att vissa löneregleringar äro så gamla, att de icke längre kunna anses motsvara befattningshavarnes berättigade krav på vederlag för åt det allmänna utfört arbete. Att staten vid beviljande av dylik löneförbättring undantager dem, som genom att splittra sina arbetskrafter bereda sig en mera avsevärd inkomst utom tjänsten, är lika förklarligt som att befattningshavarnas inkomst av kapital därvid icke tillmåtts någon betydelse.

Krigstidshjälpen däremot bör, såsom kommittén upprepade gånger betonat, icke betraktas såsom någon löneförmån, utan såsom en hjälp eller ett understöd på

grund av allmänna extra ordinära förhållanden, och för dess beviljande bör alltså behovet — vederbörandes ekonomiska situation i allmänhet — läggas till grund.

Den bästa tillgängliga mätaren härav är taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt. Vid sådan taxering skall nämligen såsom inkomst anses skattskyldigs samfällda årsintäkter i penningar eller penningars värde, vare sig de härflutit av fast egendom, av kapital eller av arbete, varjämte, genom den nämnda inkomstens ökning med en sextiondel av förmögenheten, denna också i sin mån bidrager att giva ett riktigt uttryck åt vederbörandes ekonomiska ställning. Å andra sidan är den skattskyldige berättigad att vid taxeringen njuta avdrag för alla utskylder med undantag av kronoutskylder, för ränta å gäld och för vissa förluster m. m., varjämte å ort med synnerligen höga levnadskostnader i jämförelse med dem uti riket i allmänhet taxeringen kan för skattskyldiga intill vissa inkomstgränser nedsättas med högst 300 kronor. Vidare äger skattskyldig, vars taxerade belopp icke överstiger 6,000 kronor, erhålla nedsättning i det taxerade beloppet med 100 kronor för varje av honom på grund av försörjningsplikt underhållet barn, vars ålder vid början av det år, taxeringen sker, understiger 15 år. I enskilda fall, då skattskyldigas skatteförmåga är på grund av särskilda förhållanden (långvarig sjukdom, underhåll av närstående eller olyckshändelse) väsentligen nedsatt, må skattskyldiga, vilkas taxerade belopp icke överstiga vissa maxima, erhålla nedsättning i de taxerade beloppen med högst hälften eller undantagsvis, där särdeles ömmande omständigheter förekomma, fullständig befrielse från skatt.

Vid taxeringen till bevillning däremot tages ingen hänsyn varken till inkomst av aktier i inländska bolag eller till förmögenhet, och avdrag för skuldränta medges endast i den mån räntan uppväges av inkomst utav kapital eller utgår för lånt rörelsekapital.

Hava den skattskyldiges eller, i fråga om äkta makar, deras sammanräknade årsinkomster icke uppgått till 1,200 kronor, äro 450 kronor, hava de uppgått till 1,200 kronor men icke till 1,800 kronor, äro 300 kronor av inkomsten utav kapital och arbete fria från bevillning. Det belopp, för vilket bevillning sålunda icke äger rum eller som får från uppskattad inkomst bevillningsfritt avdragas, skall ökas, där den skattskyldige huvudsakligen försörjer, jämte sig själv, sammanlagt mer än tre personer, eller å ort, där levnadskostnaderna äro synnerligen höga i jämförelse med förhållandet inom riket i allmänhet, ävensom där skattskyldigs skatteförmåga eljest på grund av särskilda förhållanden (långvarig sjuklighet, stark skuldsättning, olyckshändelse o. d.) är väsentligen nedsatt. Denna ökning må icke för någon skattskyldig eller, i fråga om äkta makar, för dessa gemensamt överstiga 200 kronor, utan så är att det föreligger något av de särskilda förhållanden, varom nyss är sagt, då ökningen må uppgå till högst 400 kronor.

Gäller det nu att avgöra, vilken av dessa två taxeringsmetoder, för bevillning eller för inkomst- och förmögenhetsskatt, som kan anses tjänligast att giva en allsidig belysning av en persons ekonomiska ställning, lärer valet icke vara svårt, enär enligt den äldre metoden, för bevillningstaxering, hänsyn tages allenast till en del av de faktorer, som konstituera en persons skatteförmåga, då däremot den modernare metoden för inkomst- och förmögenhetsskattetaxering söker för erhållande av en såvitt möjligt rättvis beskattningsgrund låta alla faktorerna spela in vid fastsländet av en persons skattskyldighet.

Med hänsyn, å ena sidan, till de med åtskilliga befattningar förenade extra

inkomster och, å andra sidan, till de avdrag, som vid taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt äro medgivna, torde man vara berättigad antaga, att i stort sett villkoret att den fasta avlöningen ej får överstiga 2,000 kronor är en något strängare begränsning än ett villkor, att taxeringen till inkomst- och förmögensskatt ej får överstiga samma belopp.

För vinnande av största möjliga enkelhet har det emellertid syntts kommittén önskligt, att i fråga om dessa båda nära sammanhörande begränsningar av rätten till krigstidshjälp strecket drages vid ett och samma belopp, 2,000 kronor.

Av kommitténs uppfattning i fråga om behovssynpunktens anläggande vid krigstidshjälpens fördelning följer emellertid, att, då behovet i allmänhet måste antagas vara större i mån som inkomsten är låg och barnantalet stort, en gradering av krigstidshjälpens enligt därefter avpassade grunder bör äga rum. Huru en sådan uppdelning bör ske, är ju i stort sett en smaksak. Detsamma gäller om bestämmandet av krigstidshjälpens absoluta maximum för befattningshavare i de skilda avlöningskategorierna.

Efter övervägande av alla på frågan inverkan omständigheter och med hänsyn tagen ej blott till angelägenheten att i första hand bringa hjälp åt dem, som kunna antagas vara i största behov därav, utan även till nödvändigheten att icke allt för hårt belasta rikets övriga skattdragande inbyggare, bland vilka säkerligen många lida av dyrtiden i ännu högre grad än statens i de lägre avlöningsgrupperna stående tjänare, har kommittén beslutat sig för att föreslå krigstidshjälpens utgående efter förut angivna grunder.

Inom kommittén har ifrågasatts, att gruppindelningen skulle baseras, icke på storleken av befattningshavarnas fasta avlöningsförmåner, utan på deras taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt.

Då det emellertid för de myndigheter, som skola verkställa utbetalning av krigstidshjälp, torde vara förenat med relativt lindrigt besvär att med ledning av de lätt tillgängliga uppgifterna om vederbörandes fasta avlöningsförmåner uppgöra en utbetalningslista och ur listan sedermera stryka dem, som befinnas vara taxerade till inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 2,000 kronor, medan däremot uppgörande av en dylik lista enligt taxeringen men med iakttagande tillika att vederbörandes fasta avlöningsförmåner för år räknat ej överstege 2,000 kronor, säkerligen bleve betydligt mera tidsödande, har kommittén — enär det här gäller utbetalning av medel till tiotusentals befattningshavare — ansett själva gruppindelningens verkställande med ledning av taxeringen, om än teoretiskt riktigare än samma indelning baserande på de fasta avlöningarnas storlek, av rent praktiska skäl icke böra äga rum.

De flesta petitionärerna i ämnet hava begärt, att krigstidshjälp måtte få av dem åtnjutas retroaktivt från 1915 års början. De synas alltså hava önskat få krigstidshjälp betraktad såsom ett från 1915 års början löpande avlöningstillägg.

Däremot må här erinras, hurusom kommittén uppgjort sitt förslag under den uttryckliga förutsättningen, att krigstidshjälp icke bör betraktas såsom en avlöningsförmån i egentlig mening, utan som en av den exceptionella dyrtiden betingad, för en gång utgående gratifikation eller nödhjälp. Naturligtvis utesluter ett sådant sätt att se saken ingalunda möjligheten, att det ett kommande år kan, i den mån

dyrtidens verkningar fortfara, befinnas skäligt att ännu en gång bereda statsfunktionärer en dylik hjälp.

Då emellertid den krigstidshjälp, som efter proposition av Kungl. Maj:t kan vardas av 1916 års riksdag beviljad, måste antagas vara behöflig för täckande åtminstone delvis av redan åsamkade utgifter, torde samma hjälp få utbetalas redan under år 1916.

Med hänsyn såväl till nu nämnda omständighet som även till önskvärdheten att så mycket som möjligt begränsa det ändock säkerligen rätt betungande arbetet med krigstidshjälpens utbetalande, redovisande och kontrollerande, synes det kommittén önskvärt, att hela det belopp, som i dylik hjälp nu kan komma att tillerkännas en befattningshavare, må vardas på en gång till honom utbetalt.

Vaktmästarna i statsdepartementen samt i kommerskollegiet, statistiska centralbyrån och överintendentensämbetet åtnjuta sedan några år tillbaka »provisoriska avlöningstillägg», avsedda att uppbära deras avlöning till samma belopp, som tillkommer vaktmästare i nyreglerade ämbetsverk. Då de förstnämnda emellertid åtminstone i regeln icke äro skyldiga att bidra till sin egen pensionering, har från avlöningstillägget avdragits så stort belopp — avrundat till resp. 30 och 25 kronor — som motsvarar pensionsavgiften.

En vaktmästare i ett statsdepartement uppbär sålunda en begynnelseavlöning av 1,175 kronor, medan en vaktmästare i ett nyreglerat centralt ämbetsverk uppbär en begynnelseavlöning av 1,200 kronor. För att likställa dessa två vaktmästare i fråga om rätt till krigstidshjälp borde, strängt taget, bestämmelse utfärdas därom, att vid beräkning av de fasta avlöningsförmånerna för vaktmästare samt med dem jämförliga befattningshavare i statsdepartementen och övriga nyssnämnda ämbetsverk böra i dessa avlöningsförmåner inräknas de belopp, som av nyss angiven anledning avdragas från de tillfälliga avlöningstilläggen. Då saken emellertid är av synnerligen ringa, om ens någon, ekonomisk innebörd, har kommittén, i syfte att ej onödigtvis komplicera föreskrifterna rörande krigstidshjälp, ansett sig kunna bortse från den lilla extra förmån, som sålunda i ett eller annat fall må kunna komma dessa vaktmästare till godo.

Villkoren för delaktighet i krigstidshjälp torde lämpligast böra hänföra sig till år 1916 på det sätt, att innehavandet av ordinarie anställning och försörjningsplikten mot minderåriga barn bedömas efter förhållandet vid nämnda års ingång samt värdet av de fasta avlöningsförmånerna bedömes efter 1916 års stat och andra under år 1916 gällande föreskrifter, likasom också den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, som jämlikt 30 § i kungl. förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering den 28 oktober 1910 skall vara avslutad i länen senast den 15 maj och i Stockholm senast den 15 juni 1916, bör vara normerande beträffande befattningshavares delaktighet i krigstidshjälp.

Å staterna för rikets allmänna läroverk finnas för ordinarie övningslärare upptagna följande löneförmåner:

för teckningslärare och gymnastiklärare: vid realskola tre lönegrader å 700, 800 och 900 kronor; vid högre allmänt läroverk fyra lönegrader å 1,400, 1,600, 1,800 och 2,000 kronor; och för musiklärare: vid realskola tre lönegrader å 550, 650 och 750 kronor samt vid högre allmänt läroverk fyra lönegrader å 1,100, 1,300, 1,500 och 1,700 kronor.

Gymnastiklärare, som fått sig ålagd en mera ansträngande eller omfattande tjänstgöring, må åtnjuta skäligt tilläggsarvode till det belopp, som med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t bestämmes, dock ej till högre belopp än 650 kronor för år.

Teckningslärare är skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra vid realskola 8 timmar och vid högre allmänt läroverk 15 timmar i veckan. Musiklärare är skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra vid realskola 6 timmar och vid högre allmänt läroverk 12 timmar i veckan. Ytterligare tjänstgöring kan åläggas tecknings- och musiklärare mot en årlig ersättning för varje veckotimme av 80 kronor i första, 95 kronor i andra, 110 kronor i tredje och, vid högre allmänt läroverk, 125 kronor i fjärde lönegraden, dock under iakttagande därav, att ersättning för extra tjänstgöring ej må utgå för högre antal veckotimmar än 24 till teckningslärare vid realskola, 17 till teckningslärare vid högre allmänt läroverk och 3 till musiklärare.

Beträffande gymnastiklärarna finnas inga bestämmelser om skyldighet för dem att för den fastställda lönen tjänstgöra någon viss minimitid, men deras likställighet i avlöning med teckningslärarna torde giva anledning förutsätta, att deras arbetstid är väsentligen lika med dessas.

Med avseende å nu ifrågavarande befattningshavares jämförelsevis ringa ordinarie tjänstgöringsskyldighet ävensom därå, att en till normalt mått utsträckt arbetstid — av lärarlönenämnden beräknad till 32 timmar i veckan — i den mån den inom läroverken tages i anspråk, i allmänhet torde flytta befattningshavarna upp till en inkomst av mer än 2,000 kronor, har kommittén ansett dessa funktionärer icke böra komma i åtnjutande av krigstidshjälp.

Vad som här sagts gäller i huvudsak även övningslärare vid högre lärarinneseminariet.

Enligt den danska lagen om krigstidshjälp kunna personer, vilka såsom en fast del av lönen utav staten åtnjuta fri kost, icke erhålla krigstidshjälp. Det har ifrågasatts, huruvida icke ett liknande undantag borde göras beträffande rätten till krigstidshjälp åt svenska statstjänare.

Uppenbart är, att en ensamstående befattningshavare, som av kronan åtnjuter full försörjning, innefattande kost, beklädning och bostad m. m., endast i ytterst obetydlig mån beröres av den dyra tiden. Enligt kommitténs förslag skulle dylika ensamstående befattningshavare ej heller erhålla någon krigstidshjälp.

Helt annorlunda ställer sig saken för dem, som hava försörjningsplikt mot barn. Ett exempel skall lätteligen klargöra detta.

Vid marinen finnas enligt 1915 års stat anställda 896 underofficerskorpraler (sjömän och kustartillerister i 1:a lönegraden). Med ledning av uppgifter, som lämnats i en utav vissa bland dessa gjord framställning om krigstidshjälp, har inom kommittén verkställt en beräkning, utvisande att dessa underofficerskorpraler, vilka i stor utsträckning bildat familj och begagna sig av lämnat medgivande att bo utom kasern, kunna antagas hava sammanlagt omkring 1,500 barn.

Nu är det visserligen sant, att ett slags krigstidshjälp kan sägas tillfalla denna personal så till vida, som stegringen i matvarupriserna medfört en motsvarande stegring i värdet av naturaportionen och alltså även i den ersättning, som för ej uttagen portion utgår.

Den sålunda utgående högre ersättningen kan emellertid icke ens tillnärmelsevis motsvara den stegring i kostnaderna för eventuellt åliggande försörjningsplikts uppfyllande, som av dyrtiden framkallas. Vidare bortfaller för denna personal vinsten av den högre portionsersättningen väsentligen därigenom, att endast en obetydlig kontingent av sagda personal tjänstgör under sådana förhållanden — d. v. s. i land — att kontant ersättning i stället för naturaportion utgår. Ombord utgår nämligen portionen in natura.

Om ifrågakvarande underofficerskorpraler, vilkas avlöningsförmåner i medeltal hava ett värde av 1,200—1,400 kronor, tilldelades krigstidshjälp enligt av kommittén för ordinarie befattningshavare föreslagna grunder, skulle kostnaden härför belöpa sig till omkring 100,000 kronor.

Det förefaller kommittén vara synnerligen önskvärt, att denna personal, trots att den är berättigad åtnjuta underhåll in natura av kronan, får bliva delaktig i krigstidshjälpen.

Enahanda omständigheter, som sålunda föreligga beträffande underofficerskorpraler vid marinen, göra sig även, om än i mindre grad, gällande i fråga om manskap av 2:a lönegraden vid marinen samt, med vissa modifikationer och i mindre omfattning, jämväl beträffande annat stamanställt manskap vid marinen och armén.

Vid nu anförda förhållanden har kommittén ansett sig böra i sitt förslag till erhållande av krigstidshjälp inbegripa jämväl sådana befattningshavare, som äga rätt att av kronan åtnjuta fullt underhåll in natura, under förutsättning naturligtvis att de i övrigt uppfylla villkoren för delaktighet i dylik hjälp.

Här bör emellertid anmärkas, att ovan angivna krigsmän väl icke kunna anses falla under benämningen ordinarie befattningshavare, vadan krigstidshjälpen åt dem torde böra inberäknas i det belopp, som kan vardas beviljat till dylik hjälp åt statens extra befattningshavare.

Det synes kommittén vara billigt och lämpligt, att krigstidshjälp får utgå till ordinarie befattningshavare ej blott å rikets stat utan även vid flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning, vilka institutioner åtnjuta statsanslag och vilkas avlöningsstater fastställas av Konung och riksdag.

I överensstämmelse med vad som bestämts i fråga om familjelönetillägg åt folkskollärare m. fl. har kommittén i sitt förslag från delaktighet i krigstidshjälpen uteslutit gift kvinnlig befattningshavare, vars man lever.

Det av kommittén uppgjorda förslag, för vars motivering nu redogjorts, avser, såsom nämnts, allenast sådana befattningshavare, vilka innehava ordinarie anställning med avlöning, som blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder.

Extra ordinarie personal användes emellertid i stor utsträckning vid åtskilliga statsinstitutioner, särskilt vid de s. k. affärsdrivande verken, bland dem framför allt statens järnvägar.

För att giva en antydning om storleken av denna personal må nämnas, att enligt Sveriges officiella statistik, »Sveriges järnvägar år 1914», medeltalet under samma år i statens järnvägars tjänst anställda icke ordinarie befattningshavare eller, såsom de vid statens järnvägar benämnas, »extra ordinarie» och »extra» befatt-

ningshavare (*tillfälliga* arbetare ej medräknade) med högst 2,000 kronors avlöning uppgick till ej mindre än 7,751 personer, motsvarande ungefär 65 procent av den ordinarie personalen i motsvarande avlöningsställning.

Erinras må även, hurusom betjäningsspersonalen vid statens anstalter för sinnessjuka icke är uppförd å ordinarie stat.

Bestämmelserna om den extra ordinarie personalens avlöning skifta högst betydligt.

För vissa verk, exempelvis post-, telegraf- och vattenfallsverken, är föreskrivet, att grunderna för extra personals avlöning bestämmas av Kungl. Maj:t. Vid statens järnvägar däremot äger styrelsen rätt att härom fatta beslut, och denna sin rätt synes styrelsen kunna delegera på underordnade myndigheter.

En mängd extra befattningar äro med arvoden uppförda i vederbörande institutioners av Konung och riksdag fastställda avlöningsstater.

I fråga om avlöning åt amanuenser och dylika biträden vid ämbetsverk hava i sammanhang med avlöningsstaters fastställande meddelats vissa bestämmelser, särskilt angående arvodets lägsta och högsta belopp.

I vissa fall, då det tillkommer vederbörande institutioners styrelser att bestämma den extra personalens avlöning, hava tillägg till avlöningen i anledning av dyrtiden redan blivit beviljade. Såsom exempel härpå torde böra erinras, hurusom, enligt vad som framgår av »Sociala meddelanden» för år 1915, flottans varvsarbetare samt mynt- och justeringsverkets arbetare tilldelats 10 procent dyrtidstillägg.

Kommittén har antagit, att dess uppdrag egentligen avsett att uppgöra förslag och kostnadsberäkning beträffande krigstidshjälp åt de ordinarie befattningshavare, vilkas avlöning bestämts av Konung och riksdag eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder. Men därjämte har kommittén hållit före, att, sedan grunderna för krigstidshjälp åt den ordinarie personalen fastslagits, samma grunder med erforderliga modifikationer borde komma i tillämpning vid bestämmande av dylik hjälp åt extra personal.

Det har nämligen synts kommittén, att extra personal, i den mån den har och under viss tid haft stadigvarande anställning samt är i behov av hjälp — i följd av låga inkomster och försörjningsplikt mot minderåriga barn — bör i likhet med ordinarie personal komma i åtnjutande av krigstidshjälp.

Att låta sådan hjälp komma extra personal till godo efter i allo samma grunder som av kommittén föreslagits beträffande den ordinarie personalen är emellertid icke möjligt, väsentligast av den anledningen, att en mängd extra befattningshavare hava så kort daglig tjänstgöringstid, att deras verksamhet måste antagas vara huvudsakligen inriktad på arbete utanför den ifrågavarande tjänsten. För att taga ett exempel: om de ovan för ordinarie personal föreslagna grunderna tillämpades beträffande krigstidshjälp åt den extra personalen, skulle en person, som åtagit sig att för 15 kronor i månaden vakta grindarna vid en korsning mellan järnväg och landsväg, kunna få i krigstidshjälp uppbära mer än arvodets dubbla belopp.

Att emellertid vissa av de villkor och förutsättningar, som föreslagits för rätt till krigstidshjälp åt ordinarie befattningshavare, även böra, om än med någon modifikation, uppställas beträffande dylik hjälp åt extra befattningshavare, lär ej kräva vidare motivering. Detta gäller särskilt villkoret angående försörjningsplikt

mot minderåriga barn och bestämmandet av de inkomst- och taxeringsbelopp, som begränsa rätten till åtnjutande av krigstidshjälp.

Att, såsom för de ordinarie befattningshavarna föreslagits, differentiera understödets storlek efter beloppet av vederbörandes fasta, på förhand till belopp eller värde bestämbara årsavlöning låter sig däremot icke alltid göra, enär den extra personalens avlöning i mycket stor utsträckning utgår efter s. k. premieackord eller andra betingsformer och dess storlek följaktligen ofta icke kan för ett visst år bedömas före årets slut. Differentieringen torde därför böra göras med ledning av den avlöning, befattningshavarna faktiskt uppburit under ett gånget år.

Om, såsom billigt synes vara, krigstidshjälp skall tillerkännas extra personal, synes såsom villkor därför böra föreskrivas, utom att vederbörande befattningshavare skall vara den 1 januari 1916 i stadigvarande tjänst anställd, att han jämväl under någon tid omedelbart dessförinnan, förslagsvis ett år, skall hava vid samma institution innehaft dylik anställning, allt med en daglig arbetstid i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution är såsom minimum i allmänhet stadgat, och vidare att hans inkomst av befattningen under år 1915 icke överstigit 2,000 kronor.

Visserligen innebär detta senare villkor, att en extra befattningshavare med en löneinkomst av något mer än 2,000 kronor icke kan få någon krigstidshjälp, medan däremot en ordinarie befattningshavare med motsvarande inkomst kan — då beträffande honom uti ifrågavarande avseende hänsyn tages endast till den fasta avlöningen — erhålla dylik hjälp; men dels torde extra befattningshavare endast i ett ringa antal fall komma upp till en så hög avlöning, dels torde det i och för sig icke vara något att erinra däremot, att den ordinarie personalen i dylika gränfall beredes någon liten förmån framför den extra personalen.

I sådana fall, då, såsom beträffande flottans varvsarbetare samt arbetare vid mynt- och justeringsverket, dyrtidstillägg under tid efter världskrigets utbrott redan blivit extra befattningshavare tillagt, torde den krigstidshjälp, som kan komma att till honom utgå, böra i motsvarande mån reduceras.

Däremot synes dylik reduktion icke böra äga rum i sådana fall, då den extra personalen under denna tid erhållit en avlöningsförhöjning, vilken, såsom förhållandet är med det av järnvägsstyrelsen utdelade tillfälliga lönetillägget åt extra personal, är avsedd att utgöra, icke en krigstidshjälp, utan ett lönetillägg för uppbringande av den extra personalens avlöning till ett i jämförelse med den ordinarie personalens avlöning skäligt belopp.

Arméns och marinens manskap synes böra ifråga om rätt till krigstidshjälp jämnställas med extra personal.

En ledamot av löneregleringskommittén, herr N. A. Nilsson i Kabbarp, har varit av skiljaktig mening i så måtto, att han ansett taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt böra läggas till grund, ej blott, såsom kommittén föreslagit, för angivande av den ekonomiska ställning, vid vilken befattningshavare uteslutas från delaktighet i krigstidshjälpen, utan även för bestämmande av det belopp, som till vederbörande finge utgå för vart barn. Reservantens förslag, som jämväl innebär i stort sett en icke obetydlig höjning av de belopp, som inom olika grupper skulle utgå för vart barn, är av följande lydelse:

Reservation.

»Krigstidshjälp utgår, med här nedan angivna undantag,

a) till de befattningshavare i statens tjänst, som den 1 januari 1916 innehade ordinarie anställning och på grund av försörjningsplikt underhöllo barn under 15 års ålder; samt

b) till de i statens tjänst anställda icke ordinarie befattningshavare, som den 1 januari 1916 ej mindre på grund av försörjningsplikt underhöllo barn under 15 års ålder än även innehade och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehaft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution är såsom minimum i allmänhet stadgat.

Från åtnjutande av krigstidshjälp undantagas följande befattningshavare, nämligen

1:o de, vilka jämlikt den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, som under år 1916 äger rum, hava att erlægga dylik skatt för högre belopp än 2,000 kronor, hustrus taxering däri inbegripen;

2:o övningslärare vid de allmänna läroverken och högre lärarinneseminarier;¹ och

3:o gift kvinnlig befattningshavare, vars man lever.

Beloppet av den krigstidshjälp, som skall till befattningshavare utgå, bestämmas, på sätt nedanstående tabell utvisar, i förhållande dels till taxeringen enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock till antalet av de barn under 15 år, vilka befattningshavaren, på grund av försörjningsplikt, den 1 januari 1916 underhöll:

| Det beräknade belopp, för vilket befattningshavaren under år 1916 har att erlægga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt | Krigstidshjälp åt befattningshavare med | | | | |
|---|---|--------|--------|--------|--------------------|
| | 1 barn | 2 barn | 3 barn | 4 barn | 5 eller flera barn |
| | K r o n o r | | | | |
| Högst 1,000 kronor..... | 80 | 160 | 240 | 320 | 400 |
| från 1,000 t. o. m. 1,200 kronor... | 70 | 140 | 210 | 280 | 350 |
| » 1,200 » » » 1,400 » ... | 60 | 120 | 180 | 240 | 300 |
| » 1,400 » » » 1,600 » ... | 50 | 100 | 150 | 200 | 250 |
| » 1,600 » » » 1,800 » ... | 40 | 80 | 120 | 160 | 200 |
| » 1,800 » » » 2,000 » ... | 30 | 60 | 90 | 120 | 150 |

Anm. Med befattningshavare i statens tjänst likställas med avseende å rätt till krigstidshjälp befattningshavare vid flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning.

¹ Bestämmelsen i detta moment torde till äventyrs fordra någon komplettering beträffande befattningshavare med mer än 2,000 kronors avlöning.

Da enligt förestående bestämmelser till krigstidshjälp berättigad icke ordinarie befattningshavare under tiden efter ingången av augusti månad 1914 erhållit avlöningsförhöjning, som är att anse icke såsom ett tillägg för avlöningens uppbringande till belopp, stående i skäligt förhållande till ordinarie befattningshavares avlöningsförmåner, utan såsom särskilt dyrtidstillägg, skall beloppet av sådan förhöjning, beräknat från det den börjat utgå intill utgången av år 1915, vid utbetalning av krigstidshjälp från denna avdragas.»

Såsom motivering för berörda förslag har av reservanten anförts följande:

»I likhet med kommitténs övriga ledamöter anser även jag, att i detta fall, där det icke gäller lönerreglering utan tillfällig nödhjälp, bör den s. k. behovsprincipen vinna tillämpning. Jag finner det alltså väl motiverat, att understödet utgår endast till befattningshavare, som har barn att försörja och vars inkomst understiger en viss gräns. Däremot måste jag med beklagande konstatera, att kommitténs förslag i andra hänseenden avviker från den grundläggande principen på ett sådant sätt, att det i tillämpningen skulle medföra verkliga orättvisor. Genom den gruppering av understödstagarna efter avlöningsförmånerna, som kommittén föreslagit, och genom det sätt, varpå gränsen uppåt blivit dragen, måste det i en mängd fall inträffa, att tjänstemän å dyrtort erhålla mindre understöd per barn än i grad likställda tjänstemän å billig ort — det kan även hända, att en tjänsteman får mindre understöd per barn än sin i grad likställda kamrat å *samma* ort blott därför att han har större familj än den senare — och slutligen kan det hända, att tjänsteman går förlustig *allt* understöd, blott därför att han råkat bliva placerad å dyrtort.

Dessa olägenheter hos kommittéförslaget äro så betydande, att de svårigen kunna undgå att hos vederbörande väcka ett berättigat missnöje.

För att låta den grundläggande behovsprincipen komma till ett mera konsekvent och fulltonigt uttryck och därmed också undvika de oegentligheter, som jag nu påpekat, har jag under ärendets beredning i kommittén förfäktat den meningen, att befattningshavarnas inkomst- och förmögenhetstaxering, efter medgivna avdrag, borde läggas till grund ej blott för angivande av den ekonomiska ställning, vid vilken befattningshavare uteslutas från delaktighet i krigstidshjälpen, utan även för bestämmande av det belopp, som till vederbörande finge utgå för vart barn.

De invändningar, som jag mött, ha icke kunnat förmå mig att uppgiva denna tanke. Den nya beskattningsmetoden är det bästa medel, som står oss till buds, att träffa en persons verkliga kapacitet i ekonomiskt hänseende. Och då det som här gäller befattningshavare i statens tjänst torde det vara mindre anledning än eljes, om ens någon, att misstro deklarationernas tillförlitlighet. Kommittén medger också själv, att grupperingen eller gradationens verkställande med ledning av taxeringen är teoretiskt riktigare än dess verkställande med ledning av löneförmånerna. Att det, såsom kommittén framhåller, för de myndigheter, som skola verkställa utbetalningen av krigstidshjälpen, blir förenat med relativt lindrigt besvär att med ledning av de lätt tillgängliga uppgifterna om vederbörandes fasta avlöningsförmåner uppgöra en utbetalningslista och ur listan sedermera stryka dem, som befinnas vara taxerade till inkomst- och förmögenhetsskatt till högre belopp än 2,000 kronor,

medan däremot uppgörande av en dylik lista enligt taxeringen men med iakttagande att de fasta avlöningsförmånerna för år räknat ej överstiga 2,000 kronor, säkerligen blir betydligt mera tidsödande, detta vill jag icke bestrida. Men en så underordnad omständighet bör icke, synes det mig, få bliva den avgörande. Den praktiska olägenhet i detta avseende, som kommittén finner så betydande, reduceras emellertid enligt mitt förslag därigenom, att detta förslag såväl vid topphuggningen som vid grupperingen tager hänsyn endast till taxeringen. Och en ytterligare lättnad kan beredas vederbörande myndigheter, därest man vill grunda utbetalningen icke på detta utan på föregående års taxering.»

Departements-
chefen.

Efter att hava redogjort för innehållet i de framställningar, rörande krigstidshjälp, som, efter det lönerogleringskommitténs förslag i ämnet avgivits, ytterligare till Kungl. Maj:t inkommit, har departementschefen anfört i huvudsak följande:

»I fråga om behovet av krigstidshjälp åt de ekonomiskt svagast situerade statstjänarna samt de allmänna principerna för sådant understöds utmätande är jag i huvudsak ense med lönerogleringskommittén, vars i dessa avseenden enhälliga mening alltså synes mig böra med vissa mindre modifikationer vinna tillämpning.

Understöd torde alltså böra utgå både till ordinarie och till extra befattningshavare i statens tjänst, vad de senare beträffar dock endast under förutsättning att de den 1 januari 1916 innehade och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehaft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution är såsom minimum i allmänhet stadgat.

För sitt förslag att hjälpen endast bör tillkomma dem, som hava minderåriga barn att försörja, har kommittén enligt min mening anfört fullgoda skäl, likasom jag finner förslaget om det högsta antalet barn, som får influera på hjälpens storlek, lämpligt avpassat.

Vad kommittén anfört om den åldersgräns, efter vars uppnående ett barn ej längre kan anses vara i ovillkorligt behov av underhåll utav föräldrar; om reduktion av krigstidshjälpen för den, som efter ingången av augusti månad 1914 redan erhållit särskilt dyrtidstillägg; och om befattningshavares vid flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning likställighet med befattningshavare i statens tjänst i avseende å rätt till krigstidshjälp föranleder ingen erinran från min sida.

Enligt kommitténs förslag skulle från åtnjutande av krigstidshjälp undantagas, bland andra, övningslärare vid de allmänna läroverken och högre lärarinneseminariet.

I regel torde dessa befattningshavare komma över den föreslagna skattegränsen — även om, såsom ifrågasatt blivit, denna kommer att

bestämmas icke efter befattningshavarnas inkomst utan efter deras taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt — men detta torde dock ingalunda alltid vara händelsen. Det kan då knappast vara billigt, att de, som falla under nämnda gräns, skulle på grund av den utav löneregreringskommittén åberopade omständigheten — jämförelsevis ringa ordinarie tjänstgöringsskyldighet — uteslutas från delaktighet i krigstidshjälpen, och detta så mycket mindre, som enahanda omständighet skulle kunna anföras jämväl beträffande någon eller några andra grupper bland övriga befattningshavare, till vilka krigstidshjälp enligt förslaget skulle komma att utgå.

Ifrågavarande av löneregreringskommittén föreslagna undantag synes fördensfull böra bortfalla.

Vattenfallsstyrelsen har vid besvarande av nådig remiss rörande kostnaden för krigstidshjälp åt extra ordinarie personal vid styrelsen och statens vattenfallsverk framhållit, att enligt gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk Kungl. Maj:t ägde fastställa grunderna för avlöning till extra tjänstemän, som användas för driften vid statens vattenfallsverk, samt att avlöningsbestämmelser för arbetarna vid statens vattenfallsverks drift och underhållsarbeten utfärdades av vattenfallstyrelsen. Det syntes därför knappast vara behöfligt att göra framställning till riksdagen angående krigstidshjälp åt sistnämnda personal. I varje fall borde enligt vattenfallsstyrelsens mening eventuell krigstidshjälp åt såväl ordinarie som extra driftpersonal vid statens affärsdrivande verk icke inberäknas i det särskilda anslag för krigstidshjälp, som kunde komma att äskas av riksdagen, utan, liksom övriga avlöningsförmåner för driftpersonalen vid statens affärsdrivande verk, utgå direkt av vederbörande verks inkomster. Detta behövde dock icke, vad statens vattenfallsverk beträffade, föranleda någon ändring av de i 1916 års statsverksproposition beräknade inkomstöverskotten från detta verk, enär nämnda inkomstöverskott endast vore approximativt beräknade.

Vad åter anginge personalen vid de till statens vattenfallsverk hörande anläggningsarbeten, vilken personals avlöning utginge av de för statens vattenfallsverk anvisade kapitalökningsanslagen enligt grunder, som fastställdes av styrelsen, hade styrelsen trots sig kunna utgå ifrån, att personal av denna art icke varit avsedd i den nådiga remissen. Med hänsyn till de särskilda omständigheter, som förelåge med avseende å ifrågavarande personals avlöningsförhållanden, borde enligt vattenfallstyrelsens mening denna personal undantagas vid eventuell framställning till riksdagen om beviljande av krigstidshjälp. Upplysningsvis har sty-

relsen meddelat, att styrelsen beslutat höjning med 2 öre av samtliga timlöner för arbetarna vid ifrågavarande anläggningsarbeten, vilken höjning tillämpades från och med den 1 mars 1916.

Mot styrelsens förslag som enligt vad jag under hand inhämtat avser att från åtnjutande av krigstidshjälp undantaga arbetarpersonalen vid de till statens vattenfallsverk hörande anläggningsarbetena har jag intet att erinra.

I anledning av en till järnvägsstyrelsen avlåten nådig remiss med anmodan att lämna en approximativ uppskattning av kostnaden för krigstidshjälp åt extra ordinarie och extra personal vid statens järnvägar enligt de av löneregeringskommittén föreslagna grunderna har styrelsen meddelat, att ifrågavarande kostnad approximativt beräknats till 400,000 kronor. I denna beräkning hava icke medtagits arbetarna vid statens järnvägsbyggnader och dubbelspårsanläggningar eller därmed jämförliga företag, vilka arbetare (s. k. järnvägs- eller byggnadsarbetare) i avseende å anställningsvillkor och avlöningsförhållanden intoge en sådan ställning, att de enligt styrelsens mening icke vore att hänföra till de i den nådiga remissen avsedda personalgrupperna och beträffande vilkas avlöning det tillika vore att märka, att densamma icke utginge av trafikmedel utan av de för de respektive företagen anvisade anslagen.

Mot styrelsens uppfattning, att ifrågavarande vid järnvägsbyggen anställda arbetare, vilkas avlöning styrelsen äger bestämma, icke böra inräknas bland dem, om vilkas förseende med krigstidshjälp nu är fråga, har jag intet att erinra.

I anledning av en till medicinalstyrelsen avlåten nådig remiss, däri styrelsen anbefallts att inkomma med en approximativ uppskattning utav kostnaden för beredande av krigstidshjälp åt extra ordinarie personal vid styrelsen med underlydande förvaltningar enligt de av löneregeringskommittén föreslagna grunderna, har styrelsen i skrivelse till finansdepartementet den 30 mars 1916 anfört följande.

Den styrelsen underlydande extra ordinarie personal, som hade någon betydelse vid ifrågavarande uppskattning, vore personalen vid statens anstalter för sinnessjuka. Övrig vid styrelsen eller underlydande förvaltningar anställd extra ordinarie personal vore så obetydlig till antalet, att den icke syntes behöva medtagas vid förevarande beräkning.

Sjukvårds- och ekonomipersonalen vid statens hospital vore icke till någon del uppförd å ordinarie stat. Dess avlöningsförmåner bestämdes av medicinalstyrelsen och utginge av riksstatens förslagsanslag till hospitals underhåll.

Antalet gifta befattningshavare vid rikets hospital utgjorde för närvarande 735. Beräkningen av värdet utav ifrågavarande befattningshavares avlöningsförmåner erbjöde vissa svårigheter, då en del av nämnda förmåner utginge in natura, såsom fri bostad med värme och lyse, fri kost för vissa befattningshavare m. m. Därest ifrågavarande naturaförmåner uppskattades lågt, kunde emellertid medeltalsvärdet av hospitalspersonalens avlöningsförmåner under år 1915 antagas sammanfalla med den i löneruleringskommitténs förslag upptagna lönegruppen »från 1,400 till och med 1,600 kronor». Då medeltalet barn för varje befattningshavare utgjorde 1.5, skulle medelvärdet av krigstidshjälpen enligt löneruleringskommitténs förslag bliva 90 kronor om året åt varje befattningshavare, och den ungefärliga kostnaden för krigstidshjälp åt samtliga 735 gifta befattningshavare skulle uppgå till 66,000 kronor eller med avrundning uppåt 70,000 kronor årligen. Sistnämnda tal ansåge styrelsen innefatta en approximativ uppskattning av nu ifrågavarande årliga kostnad.

Emellertid hade styrelsen genom cirkulär den 19 juni 1915 beviljat samtliga gifta befattningshavare vid rikets hospital ett särskilt dyrtidstillägg, att utgå från och med den 1 januari 1915 till 1915 års slut. Sedermera hade styrelsen genom cirkulär den 26 oktober 1915 förklarat, att ifrågavarande dyrtidstillägg skulle utgå jämväl under år 1916. Ifrågavarande dyrtidstillägg, som i berörda cirkulär uttryckligen angivits såsom föranlett av de i sammanhang med rådande krigstillstånd stående utomordentliga förhållandena å livsmedelsmarknaden, hade huvudsakligen formen av höjd kostersättning till den gifta personal, som icke åtnjöte vederbörande anstalts kost in natura. Värdet av dyrtidstillägget i fråga utgjorde i medeltal 7 kronor 50 öre i månaden för varje befattningshavare, det vill säga 90 kronor om året. Detta vore samma belopp, som efter nyss angivna uppskattning enligt löneruleringskommitténs förslag skulle i medeltal utgå till varje befattningshavare »årligen». Då det redan beviljade dyrtidstillägget enligt kommitténs förslag skulle avdragas vid eventuell utbetalning av krigstidshjälp, skulle — säger styrelsen — beviljandet av krigstidshjälp enligt kommitténs förslag icke innefatta någon förhöjning av de för närvarande till hospitalspersonalens avlöning anslagna kostnader.

Den gifta personalen vid rikets hospital har sålunda både för år 1915 och för år 1916 kommit i åtnjutande av dyrtidstillägg till belopp av i medeltal 90 kronor för år, under det att samma personal enligt kommitténs förslag skulle efter medicinalstyrelsens beräkning erhålla för en gång ett belopp av i medeltal 90 kronor per man. Ehuru väl det av

medicinalstyrelsen utdelade dyrtidstillägget utgår efter andra grunder än kommittén och reservanten föreslagit, finner jag mig sakna anledning att motsätta mig styrelsens förslag att från krigstidshjälp undantaga ifrågavarande personal.

Generaltullstyrelsen har vid besvarandet av nådig remiss i ämnet anfört följande.

Under år 1915 hade ett antal extra ordinarie tjänstemän anställning i styrelsens kansli och å dess byråer mot årligt arvode av 1,600—1,800 kronor. Då deras dagliga arbetstid understigit vad som i sådant avseende vore stadgat beträffande den ordinarie personalen, syntes någon krigstidshjälp till dem av dessa personer, som hade barn att underhålla, icke kunna ifrågakomma, så mycket mindre som de år 1916 för taxering deklarerat för högre belopp än 2,000 kronor.

I fråga om den extra ordinarie personalen vid tullverket i övrigt funnes ej några extra ordinarie tjänstemän med sådan fast årsanställning, som kunde antagas vara avsedd i löneregleringskommitténs betänkande. Mera sällan fortfarande deras tjänstgöring hela året; den tid, varunder de extra ordinarie tjänstemännen vore inkallade, sammanföle i allmänhet med seglationsperioden.

En av de i betänkandet angivna förutsättningarna för rätt att erhålla krigstidshjälp, nämligen att vederbörande den 1 januari 1916 skulle innehava och omedelbart dessförinnan under minst ett år innehaft stadigvarande anställning, föreläge alltså icke beträffande sagda personal. Då emellertid behovsprincipen lagts till grund för kommitténs förslag, ansåge sig styrelsen böra framhålla, att giltig anledning syntes vara för handen att bereda krigstidshjälp åt de extra ordinarie tulltjänstemän, som, i övrigt uppfyllande de föreslagna villkoren för att komma i åtnjutande av sådan hjälp, år 1915 varit inkallade i tjänstgöring hela seglations-tiden eller därutöver. Den omständigheten att dessa personer, på grund av seglationens upphörande, under någon del av året gått miste om avlöning från tullverket, måste nämligen antagas hava gjort deras ekonomiska ställning än mera bekymmersam än vad fallet vore med den extra ordinarie personalen i de statens verk, där de extra ordinarie tjänstemännen hade anställning av stadigvarande art och åtnjote förmånen av en jämn inkomst året om. De under seglationstiden inkallade extra ordinarie tulltjänstemännen torde under vintermånaderna, då tillfälle för dem till inkomst i verket i regel saknades, icke kunna påräkna att genom arbete på annat håll i nämnvärd mån förtjäna något till sitt uppehälle. Härvid vore dessutom att märka, att då de extra ordinarie

tjänstemännen icke vore i tjänstgöring inkallade, de likväl vore skyldiga att stå till tullverkets förfogande, om av någon anledning — exempelvis sjukdomsfall bland den ordinarie personalen — deras biträde skulle för någon tid behöva tagas i anspråk.

För den händelse nu angivna synpunkter skulle finnas förtjäna beaktande, hade styrelsen sökt beräkna kostnaden för krigstidshjälp åt den extra ordinarie personal, som enligt styrelsens åsikt borde därav komma i åtnjutande, och därvid kommit till det resultat, att kostnaden kunde antagas ej överstiga 20,000 kronor.

Såsom ovan blivit antytt förekomme emellertid, att extra ordinarie tjänstemän användes i tjänstgöring under hela år. Under normala förhållanden vore detta fallet endast i jämförelsevis mindre utsträckning, men under år 1915 hade på grund av den ökade verksamhet, tullverket fått sig ålagd, sådan användning av extra ordinarie tjänstemän ägt rum i vidsträcktare mån. Dessa extra ordinarie tjänstemän syntes, även om de på grund av sjukdom eller annan tillfällighet under någon kortare tid av år 1915 icke varit i tillfälle att tjänstgöra, kunna och böra i fråga om rätt till krigstidshjälp jämnställas med sådana extra ordinarie befattningshavare med stadigvarande anställning, som kommittén åsyftat. Under förutsättning att styrelsens här ovan gjorda framställning icke skulle vinna avseende, hemställde styrelsen därför, att krigstidshjälp i enlighet med kommitténs förslag i allt fall måtte beredas nu ifrågasvarande extra tjänstemän vid tullverket; och kunde det för sådant ändamål erforderliga beloppet approximativt beräknas till 10,000 kronor.

Det synes mig icke förefinnas någon möjlighet att tillmötesgå styrelsens förslag om krigstidshjälp åt till tjänstgöring tillfälligtvis för större eller mindre del av ett år inkallade extra tulltjänstemän. Konsekvenserna av ett medgivande härutinnan skulle bliva allt för vittomfattande.

Icke kan var och en extra tjänsteman, som tillfälligtvis uppehåller en befattning, rimligen hava krav på att därför få åtnjuta krigstidshjälp. Någonstädes måste gränsen dragas och det förefaller som om löne-regleringskommitténs härutinnan föreslagna villkor — innehavandet av stadigvarande anställning under minst ett år omedelbart före år 1916 — vore i stort sett lämpligt avpassat.

För att emellertid en extra befattningshavare, som av sjukdom eller annan orsak under någon kortare tid varit hindrad att tjänstgöra, icke skall gå förlustig sin rätt till krigstidshjälp, synes det mig böra stadgas, att den omständigheten, att extra befattningshavare under år

1915 åtnjutit tjänstledighet för styrkt sjukdom under högst tre månader eller av annan orsak under högst en månad, icke skall inverka på hans rätt härutinnan. Att eventuellt åtnjutna semester ej heller bör minska vederbörandes rätt till krigstidshjälp, torde få anses ligga i öppen dag, men lär till undvikande av missförstånd böra uttryckligen stadgas.

Att, på sätt kommittén föreslagit, gift kvinnlig befattningshavare, vars man lever, bör undantagas från åtnjutande av krigstidshjälp, finner jag vara i sin ordning. Det står ock i överensstämmelse med vad som under år 1915 bestämts ifråga om familjelönstillägg åt lärare vid folkskolor och småskolor.

I sammanhang med sistberörda fråga har i kungl. kungörelse den 8 oktober 1915 föreskrivits, att dylikt tillägg skulle tillgodokomma allenast sådan befattningshavare, som har eget *äkta* barn att försörja. Kommittén har, då nu icke vore fråga om en löneroglering utan om en tillfällig, av extra ordinarie förhållanden betingad hjälp, trott sig — i anslutning till bestämmelsen i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, att avdrag med visst belopp medgives för varje på grund av försörjningsplikt underhållet barn under 15 års ålder, och med stöd jämväl av riksdagens skrivelse den 14 september 1915 angående familjeunderstöd åt stamanställt manskap — icke böra i sitt förslag upptaga detta villkor; och mot kommitténs härutinnan uttalade mening har jag ej heller något att erinra.

I nu relaterade avseenden har fullständig enighet inom lönerogleringskommittén varit rådande.

Likaledes har inom kommittén icke varit mer än en mening därom, att från åtnjutande av krigstidshjälp böra undantagas de befattningshavare, vilka jämlikt den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, som under år 1916 äger rum, hava att erlägga dylik skatt för högre belopp än 2,000 kronor, hustrus taxering däri inbegripen.

Enighet har inom kommittén jämväl rått därom att till krigstidshjälp berättigade befattningshavare böra, med hänsyn till det större eller mindre behovet av understöd, indelas i grupper samt att vid bedömande av behovet avseende bör fästas dels vid barnantalet och dels vid befattningshavarens ekonomiska ställning.

Jämväl i dessa avseenden ansluter jag mig till kommitténs förslag.

Om sättet för nyss antydda grupperings (gradations) verkställande, vad den ekonomiska ställningen angår, ävensom i viss mån beträffande understödets belopp hava däremot olika meningar inom kommittén uttalats.

— — — — —
 — — — — —

Kommitténs majoritet och reservanten äro ense därom, att grupperingens verkställande med ledning av taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt är teoretiskt riktigare än dess verkställande med ledning av de beräknade eller faktiska löneförmånerna.

Det låter sig icke förnekas, att kommitténs förslag i vissa fall, på sätt i nyssberörda särskilda uttalanden till kommitténs protokoll anförts, medför ojämnheter och orättvisor. Om än dessa kunna antagas icke bliva av synnerligen stor betydelse för personalen vid de statsinstitutioner, där, såsom exempelvis vid statens kommunikationsverk, extra inkomster i eller utom tjänsten endast i ringa grad förekomma, är förhållandet dock ett annat exempelvis vid lotsverket och tullverket, där ojämnt utfallande extra inkomster i tjänsten spela större roll.

Enligt kommitténs förslag skulle krigstidshjälpen utgå efter i viss mån olika grunder åt ordinarie och åt extra personal. Då man vet, att åtskilliga å extra stat uppförda befattningshavare hava enahanda avlöning och arbete som motsvarande ordinarie befattningshavare, ligger jämväl häri ett skäl att om möjligt söka få till stånd enhetliga bestämmelser rörande krigstidshjälp åt statens tjänare, oberoende av deras egenskap av ordinarie eller extra.

Kommittén har mot grupperingens verkställande med ledning av taxeringen intet annat att andraga än det ökade besväret med utbetalningslistornas uppgörande. Det förefaller som om detta besvär skulle i ej oväsentlig grad kunna reduceras om, på sätt i Danmark äger rum, krigstidshjälpen utbetalades efter därom av befattningshavaren gjord ansökning, tecknad å en av vederbörande myndighet tillhandabållen blankett, med av sökanden under viss förpliktelse och ansvarspåföljd lämnade uppgifter om hans egen och hustrus taxering, antalet barn under 15 års ålder etc. Det kan nog icke förnekas, att härvid arbetet med listornas upprättande, kontrollering i misstänkta fall av vederbörandes uppgifter o. d. blir mera betungande än det av kommittén föreslagna sättet, då avlöningsutbetalarens personliga kännedom om befattningshavarnas ekonomiska ställning och familjeförhållanden ofta torde kunna giva honom tillräckligt stöd för utbetalning av krigstidshjälp, även om skriftliga bevis rörande taxeringen och barnantalet icke företes. Men detta ökade arbete blir enligt mitt förmenande icke så stort, att det bör hindra tillämpningen av det utav kommitténs samtliga ledamöter såsom teoretiskt riktigare betecknade tillvägagångssättet.

Härtill kommer, att enligt reservantens förslag krigstidshjälp skulle komma statens befattningshavare till del i betydligt större omfattning än enligt kommitténs förslag. Den ökade kostnad, som ett bifall till

förstnämnda förslag skulle medföra, torde, såsom jag längre fram läser få närmare utveckla, icke bliva så avsevärd, att avgörande betänkligheter i detta avseende kunna göras gällande.

Jag anser mig alltså böra i detta avseende följa reservantens förslag.

Löneregleringskommittén — som uppgjort sitt förslag under den uttryckliga förutsättningen, att krigstidshjälpen icke bör betraktas såsom en avlöningsförmån i egentlig mening, utan som en av den exceptionella dyrtiden betingad, för en gång utgående gratifikation eller nödhjälp — har hemställt, att då den krigstidshjälp, som efter proposition av Kungl. Maj:t kan varda av 1916 års riksdag beviljad, måste antagas vara behöflig för täckande åtminstone delvis av redan åsamkade utgifter, samma hjälp måtte få utbetalas redan under år 1916; och med hänsyn såväl till nu nämnda omständighet som även till önskvärdheten att så mycket som möjligt begränsa det ändock säkerligen rätt betungande arbetet med krigstidshjälpens utbetalande, redovisande och kontrollerande, har det syntts kommittén önskvärt, att hela det belopp, som i dylik hjälp nu kan komma att tillerkännas en befattningshavare, må varda på en gång till honom utbetalt.

Häremot är från min sida intet att erinra.

I anslutning till vad jag ovan anfört synes lämpligen böra föreskrivas att en var, som anser sig berättigad till krigstidshjälp, skall hos den, som utbetalar hans avlöning, senast den 30 september 1916 på en tillhandahållen blankett göra anhållan om dylik hjälp och därvid lämna uppgifter om taxering, barnantal etc.

Bestämmandet dels av den inkomstgräns, efter vars överskridande någon krigstidshjälp icke må ifrågakomma, dels av det belopp, som skall beräknas för vart minderårigt barn, och dels av ett maximum, utöver vilket krigstidshjälp icke tillkommer en befattningshavare, borde, enligt kommitténs mening, ske med aktgivande ej mindre på befattningshavarnas större eller mindre behov och statsverkets förmåga att utan andra medborgares oskäligen betungande bispringa sina nödställda tjänare än även därpå att krigstidshjälpen icke skall vara avsedd att sätta statens funktionärer i ett avgjort gynnat läge i jämförelse med rikets övriga innebyggare i allmänhet. Kommittén erinrar i detta sammanhang huru som svensk medborgare i allmänhet är skyldig att erlægga inkomst- och förnögenhetskatt så snart det taxerade beloppet eller, i fråga om äkta makar, de för dem båda taxerade beloppen sammauräknade uppgå till 800 kronor.

Direkta bidrag till statsutgifterna och således jämväl till eventuell krigstidshjälp komma sålunda — säger kommittén — att enligt gällande författningar, oavsett konsumtionsskatter, krävas även av personer, som i inkomsthänseende äro avgjort sämre ställda än så gott som alla i statens tjänst anställda befattningshavare. Häri och i de stora och oavvisliga krav, som kristiden ställde på statsverket, låge enligt kommitténs mening ett starkt skäl att icke låta krigstidshjälpen utgå till andra än de lägst avlönade befattningshavarna, och efter dessa grundsatser har kommittén uppgjort sina förut återgivna förslag, enligt vilka från rätt till krigstidshjälp uteslutits dels de som hava att utgöra inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 2,000 kronor, dels de ordinarie befattningshavare, vilkas fasta avlöningsförmåner för år 1916 kunna beräknas överstiga 2,000 kronor, och dels de extra befattningshavare, vilkas samtliga inkomster av tjänsten under år 1915 överstigit 2,000 kronor.

Kommittén har av nyss antydda skäl icke vågat sätta gränsen högre, ehuru kommittén förklarar sig väl inse, att kristiden vållade även högre avlönade befattningshavare svårigheter, som det nog skulle vara önskligt att kunna lindra eller avhjälpa.

Reservantens förslag skiljer sig från kommitténs jämväl därutinnan, att han indelar befattningshavarna i *sex* grupper med högsta beräknade belopp, för vilka inkomst- och förmögenhetsskatt utgår, av resp. 1,000, 1,200, 1,400, 1,600, 1,800 och 2,000 kronor samt att krigstidshjälpen för vart barn till och med det femte av honom föreslås till resp. 80, 70, 60, 50, 40 och 30 kronor, medan kommittén föreslår allenast *fem* grupper med en högsta avlöning av resp. 1,200, 1,400, 1,600, 1,800 och 2,000 kronor samt krigstidshjälp för vart barn till och med det femte av resp. 80, 70, 60, 45 och 30 kronor.»

Sedan i en i statsrådsprotokollet härefter intagen statistisk utredning påvisats, hurusom för ordinarie befattningshavare rätten till krigstidshjälp enligt det av reservanten framförda förslaget i avsevärd grad utsträcker ävensom den ökning i krigstidshjälp, som enligt berörda förslag skulle tillkomma sådana befattningshavare, som jämväl enligt kommitténs förslag skulle erhålla sådan förmån och därav föranledda kostnader, har departementschefen vidare anfört följande:

»Det har från början synts mig önskvärt att kunna i den av reservanten föreslagna utsträckningen tillmötesgå statstjänarnas krav på krigstidshjälp.

Den statistiska undersökningen, hur begränsad den än måste bliva,

har dock givit stöd för två anmärkningar mot kommittémajoritetens förslag, vilka utgöra lika många skäl för den av reservanten anvisade metoden. Det visar sig nämligen, att enligt det förra förslaget antalet minderåriga barn, till följd av »topphuggningen» vid 2,000 kronors inkomst, icke får tillräckligt göra sig gällande såsom grund för krigstidshjälp samt att den omständigheten, att befattningshavare har sin verksamhet på en särskilt dyr ort, kan minska eller helt utesluta krigstidshjälp. Då dessa förhållanden stå i strid mot förslaget grundtanke, som är att giva en tillfällig hjälp åt de statstjänare, vilka på grund av försörjningsplikt eller dyrtid äro särskilt betungade, är jag benägen att i huvudsak följa reservanten, om detta med hänsyn till kostnaderna låter sig göra. Jag övergår därför nu till en undersökning rörande denna del av frågan.

Sammanlagda kostnaden för krigstidshjälp enligt lönerigeringskommitténs förslag åt ordinarie statstjänare har av kommittén (sid. 59—73) beräknats till 1,578,350 kronor, fördelade på följande sätt:

| | | |
|--|--------|-----------|
| Fångvården | kronor | 20,280 |
| Arméförvaltningen och armén..... | » | 72,975 |
| Sjöförsvarsdepartementet och marinen ... | » | 3,605 |
| Lots- och fyrväsendet | » | 36,400 |
| Postverket | » | 125,940 |
| Telegrafverket | » | 24,195 |
| Statens järnvägar..... | » | 1,119,990 |
| Vattenfallsverken | » | 7,350 |
| Tullverket | » | 69,515 |
| Postsparbanken | » | 195 |
| Domänförvaltningen | » | 73,830 |
| Vissa vaktmästare m. fl. | » | 24,075 |

Med undantag för lots- och fyrväsendet har kommittén vid kostnadsberäkningens uppgörande icke kunnat taga någon hänsyn till den omständigheten, att befattningshavare med högst 2,000 kronors fast avlöning på grund av taxering år 1916 kunna få sig ålagt att betala inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 2,000 kronor och följaktligen vid bifall till kommitténs förslag icke komma i åtnjutande av krigstidshjälp. Denna omständighet är emellertid, enligt vad verkställda undersökningar givit vid handen, av synnerligen ringa betydelse för kostnadsberäkningens verkställande.

Lönerigeringskommittén har med hänsyn till den korta tid, som för detta ärendes behandling och avgivande av betänkande därutinnan

stått kommittén till buds, icke tilltrött sig att åstadkomma en beräkning av kostnaden för krigstidshjälp åt extra personal; och kommittén har framhållit nödvändigheten att, innan ärendet förelades riksdagen, uppgifter i sådant avseende infordrades från de statsinstitutioner, som i någon avsevärd mån använda extra personal.

I anledning härav har den 11 nästlidne mars från generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, domänstyrelsen, fångvårdsstyrelsen, marinförvaltningen, arméförvaltningen, lotsstyrelsen, medicinalstyrelsen och generaltullstyrelsen begärts approximativ uppskattning i berörda avseende, verkställd med den grad av noggrannhet, som tiden till månadens slut medgäve.

De erhållna svaren äro av följande innebörd.

Generalpoststyrelsen beräknar kostnaden för krigstidshjälp åt extra personal vid postverket enligt de av löneregringskommittén föreslagna grunderna till 11,340 kronor.

Telegrafstyrelsen beräknar kostnaden för enahanda krigstidshjälp åt extra ordinarie personal vid telegrafverket till 85,000 kronor.

Järnvägsstyrelsen beräknar kostnaden för enahanda krigstidshjälp åt statens järnvägars icke ordinarie personal till 400,000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen anför, att kostnaden för beredande av krigstidshjälp enligt av kommittén föreslagna grunder åt den extra ordinarie personal, som är anställd huvudsakligen för drift och underhållsarbeten vid statens vattenfallsverk, kan uppskattas till omkring 11,000 kronor.

Domänstyrelsen beräknar kostnaden för krigstidshjälp åt styrelsen underlydande extra personal enligt de av löneregringskommittén föreslagna grunderna till 16,500 kronor.

Fångvårdsstyrelsen beräknar kostnaden för krigstidshjälp enligt löneregringskommitténs förslag åt styrelsen underlydande extra ordinarie personal till 1,700 kronor.

Arméförvaltningen uppskattar kostnaden för krigstidshjälp enligt kommitténs förslag åt såväl det vid armén fast anställda manskapet som övriga vid armén mot kontrakt eller dylikt under år 1915 stadigvarande anställda icke ordinarie befattningshavare till 106,840 kronor.

Marinförvaltningen uppskattar kostnaden för krigstidshjälp enligt kommitténs förslag åt marinens manskap och personalen å flottans varv till omkring 250,000 kronor.

Lotsstyrelsen uppskattar kostnaden för enahanda krigstidshjälp åt extra ordinarie personal vid lots- och fyrväsendet till 4,000 kronor.

Generaltullstyrelsen beräknar, på sätt förut anförts, kostnaderna för krigstidshjälp i enlighet med löneröglingskommitténs förslag åt tullverkets extra personal till 10,000 kronor.

Summan av kostnaderna för krigstidshjälp åt extra befattningshavare skulle således uppgå till 896,380 kronor.»

Med ledning av kommitténs uträkningar, de nyss refererade uppskattningarna av kostnaden för krigstidshjälp åt extra personal samt omförmälda utredning rörande krigstidshjälp enligt de båda föreliggande förslagen har departementschefen låtit uppgöra följande kostnadsberäkning:

| | Ordinarie befattningshavare | | Extra befattningshavare | | Hela kostnaden enligt reservantens förslag |
|---|-----------------------------|--|---------------------------|--|--|
| | Enligt kommitténs förslag | Ökning, (75 procent) enligt reservantens förslag | Enligt kommitténs förslag | Ökning, (35 procent) enligt reservantens förslag | |
| I. Statens affärsdrivande verk och postsparbanken: | | | | | |
| Postverket | 125,940 | 94,455 | 11,340 | 3,969 | 235,704 |
| Telegrafverket | 24,195 | 18,146 | 85,000 | 29,750 | 157,091 |
| Statens järnvägar | 1,119,990 | 839,993 | 400,000 | 140,000 | 2,499,983 |
| » vattenfallsverk | 7,350 | 5,512 | 11,000 | 3,850 | 27,712 |
| » domäner | 73,830 | 55,373 | 16,500 | 5,775 | 151,478 |
| Postsparbanken | 195 | 146 | — | — | 341 |
| Säger | 1,351,500 | 1,013,625 | 523,840 | 183,344 | 3,072,309 |
| II. Övriga statsinstitutioner: | | | | | |
| Fångvården | 20,280 | 15,210 | 1,700 | 595 | 37,785 |
| Arméförvaltningen och armén | 72,975 | 54,731 | 106,840 | 37,394 | 271,940 |
| Sjöförsvarsdepartementet och marinen | 3,605 | 2,704 | 250,000 | 87,500 | 343,809 |
| Lots- och fyrväsendet | 36,400 | 27,300 | 4,000 | 1,400 | 69,100 |
| Tullverket | 69,515 | 52,136 | 10,000 | 3,500 | 135,151 |
| Vissa vaktmästare m. fl. | 24,075 | 18,057 | — | — | 42,132 |
| Säger | 226,850 | 170,138 | 372,540 | 130,389 | 899,917 |
| Summa kronor | 1,578,350 | 1,183,763 | 896,380 | 313,733 | 3,972,226 |

Härefter har departementschefen anfört följande:

»Kostnaden för krigstidshjälp enligt reservantens förslag, 3,972,226 kronor, överstiger sålunda kostnaden enligt kommitténs förslag, 2,474,730 kronor, med 1,497,496 kronor och uppgår till 472,226 kronor mer än i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag för ändamålet beräknats.

Såsom förut anförts, finner jag reservantens förslag ägnat att undanröja de visserligen ej synnerligen betydande ojämnheter, som äro förknippade med kommitténs förslag. Det är vidare, i den mån det avviker från kommitténs förslag, byggt på en teoretiskt riktigare grund, det giver delaktighet i krigstidshjälpen åt vissa kategorier befattningshavare, särskilt underofficerare vid armén och marinen samt lokomotivförare, konduktörer och tågmästare, som enligt kommitténs förslag i en mängd fall skulle ställas lottlösa, och det utmäter hjälpen i det stora flertalet fall rättvisare och rundligare än kommitténs förslag.

Av de nu verkställda beräkningarna torde få anses framgå, att kostnaden för statsverket vid gillande av reservantens förslag överstiger kostnaden, sådan den i statsverkspropositionen beräknats, med 472,226 kronor.

Av anledningar, som nedan angivas, torde den utgift för krigstidshjälp, för vilken, i händelse av bifall till reservantens förslag, särskilda medel behöva beredas å 1917 års riksstat, kunna jämkas till 3,953,000 kronor, vadan överskridandet av den i statsverkspropositionen beräknade summan skulle belöpa sig till 453,000 kronor. Ehuru väl i betraktande särskilt av de stora krav, som för närvarande ställas på statskassan, ett så betydande överskridande av det belopp, som ansetts kunna för här ifrågavarande ändamål användas, måste väcka betänklighet, har jag dock ansett, att på grund av det mycket behjärtansvärda syftet med krigstidshjälpen utväg måste sökas till täckande av ifrågavarande merutgift; och torde, såsom jag i annat sammanhang lärer få tillfälle utveckla, sådan täckning kunna erhållas.

På sätt jag vid ärendets föredragning inför Eders Kungl. Maj:t den 14 januari 1916 yttrat, torde kostnaderna för krigstidshjälpen böra fördelas mellan riksstatens ordinarie huvudtitlar, därvid vad beträffar de affärsdrivande verken utgiftsbeloppen böra inräknas i driftkostnaderna och sålunda inverka på överskotten i riksstaten.

Den obetydliga kostnad, som eventuellt kan krävas för krigstidshjälp åt befattningshavare vid postsparbanken, försäkringsinspektionen, statens biografbyrå, patent- och registreringsverket, mynt- och justerings-

verket samt bankinspektionen, torde böra utgå av samma medel, av vilka dessa institutioners övriga omkostnader bestridas.

Om det i kostnadsberäkningen ingående belopp, 42,132 kronor, som belöper på vissa vaktmästare m. fl., fördelas på de särskilda huvudtitlarna efter den grund, som av kommittén angivits å sid. 72 i dess betänkande, så kommer den till 899,917 kronor beräknade kostnaden för krigstidshjälp åt befattningshavare — med undantag för de vid statens affärsdrivande verk och postsparbanken anställda — att på följande sätt fördela sig mellan de skilda huvudtitlarna:

| | | |
|-----------------------|--------|---------|
| 2:a huvudtiteln | kronor | 41,359 |
| 3:e » | » | 739 |
| 4:e » | » | 272,187 |
| 5:e » | » | 413,155 |
| 6:e » | » | 9,115 |
| 7:e » | » | 139,339 |
| 8:e » | » | 19,341 |
| 9:e » | » | 4,682 |

Summa kronor 899,917. •

Beloppet torde böra avrundas till 900,000 kronor och uppföras såsom förslagsanslag för år 1917:

| | | |
|---------------------------------|--------|---------|
| under 2:a huvudtiteln med | kronor | 41,000 |
| » 3:e » | » | 1,000 |
| » 4:e » | » | 272,000 |
| » 5:e » | » | 413,000 |
| » 6:e » | » | 9,000 |
| » 7:e » | » | 139,000 |
| » 8:e » | » | 20,000 |
| » 9:e » | » | 5,000 |

Driftkostnaderna under år 1917 för nedanstående verk torde böra ökas med följande belopp, nämligen:

| | | |
|---------------------------|------------|-----------|
| för postverket | med kronor | 240,000 |
| » telegrafverket | » | 160,000 |
| » statens järnvägar | » | 2,500,000 |
| » » domäner | » | 153,000 |

De för post- och telegrafverken angivna beloppen torde böra upptagas såsom förslagsanslag i de för riksdagen framlagda staterna för

nämnda verk. Kostnaden för krigstidshjälp för befattningshavare vid statens järnvägar lärer allenast bära inräknas i de beräknade driftkostnaderna under år 1917 för verket i fråga. Kostnadsbeloppet för statens domäner slutligen torde, vid det förhållandet att riksdagen redan bestämt driftkostnaderna under år 1917 för sistnämnda verk, få med förslagsanslags natur uppföras såsom tillägg till berörda driftkostnader.

Med avseende å det jämförelsevis obetydliga belopp, som kräves till krigstidshjälp åt personal vid statens vattenfallsverk, lärer någon höjning av de approximativt beräknade driftkostnaderna vid detta verk icke behöva vidtagas.

Samtliga medel för krigstidshjälp bära givetvis, ehuru de upp- tagas i 1917 års riksstat, få förskottsvis utbetalas under innevarande år.

De närmare föreskrifter, som, utöver de bestämmelser, vilka bära underställas riksdagens prövning, bliva erforderliga med avseende å krigstidshjälpen, torde efter det riksdagen fattat sitt beslut i ämnet utfärdas av Eders Kungl. Maj:t.»

I likhet med vad departementschefen vid anmälan av ifrågavarande anslagsäskande anført, anser utskottet det vara av rättvisa och billighet påkallat, att staten, i den mån dess finansiella ställning så medgiver, vidtager åtgärder för beredande av hjälp åt de ekonomiskt svagast situerade statstjänarna. Det understöd, som för innevarande år ifrågasättes bära utgå, får emellertid icke betraktas såsom ett lönetillägg eller någon som helst form av löneroglering utan är endast ett tillfälligt bidrag (krigstids- eller dyrtidshjälp), föranlett av den under nuvarande krisperiod inträffade stegringen å levnadskostnaderna. Med hänsyn härtill anser utskottet, att vid bestämmande av den grund, efter vilken krigstidshjälpen må utgå, den av lönerogleringskommittén förordade s. k. behovsprincipen obetingat bör vinna tillämpning, och bör för den skull hjälpen lämnas under sådana villkor, att ett fortsatt utbetalande av densamma icke med fog kan krävas, när kristidens verkningar upphört.

Vid övervägande av frågan, huru krigstidshjälpen lämpligen bör fördelas, har utskottet, i likhet med lönerogleringskommittén, funnit sig mest tilltalad av den tanken, att — då det, jämte avlöningens mindre belopp, huvudsakligen är befattningshavarnas försörjningsplikt mot minderåriga barn, som får anses beteckna graden av deras känning av dyrtiden — hjälpens utgående och beloppet av densamma bära bestämmas av dessa båda faktorer. Mot den i propositionen föreslagna åldersgränsen, vid vars uppnående ett barn ej längre kan anses vara i ovill-

*Utskottets
yttrande.*

korligt behov av underhåll utav föräldrar och således icke må medräknas vid krigstidshjälpens fördelning, har utskottet icke haft något att erinra. De av Kungl. Maj:ts föreslagna bestämmelserna rörande den inkomstgräns, efter vars överskridande någon krigstidshjälp icke må ifrågakomma, ävensom rörande det belopp, som skäligen bör för varje minderårigt barn beräknas och det maximum, utöver vilket krigstidshjälp icke må utgå, hava ej heller givit utskottet anledning till erinran. Utskottet vill särskilt påpeka, hurusom Kungl. Maj:ts förslag — varigenom, såsom av reservanten i lönerogleringskommittén påyrkats, befattningshavares förmögenhets- och inkomsttaxering lägges till grund för angivande av den ekonomiska ställning, vid vilken befattningshavare uteslutes från delaktighet i krigstidshjälp, samt för bestämmandet av det belopp, som till vederbörande bör för vart barn utgå — giver delaktighet i krigstidshjälp åt en mängd befattningshavare, vilka enligt kommitténs förslag skulle ställas lottlösa, varjämte det måste anses överhuvudtaget utmåta hjälpen rättvisare och rundligare än kommitténs förslag.

Vidkommande härefter de särskilda för de icke-ordinarie befattningshavarna uppställda betingelserna för erhållande av krigstidshjälp har utskottet icke ansett sig kunna i visst avseende biträda Kungl. Maj:ts förslag, nämligen ifråga om längden av den tjänstledighet, som skulle utesluta rätt till sådan förmån. Enligt propositionen skulle befattningshavare, som under år 1915 åtnjutit, oavsett semester, tjänstledighet för styrkt sjukdom under mer än tre månader icke kunna ifrågakomma till erhållande av krigstidshjälp. Denna tidsbegränsning har synts utskottet vara väl snävt tilltagen, och har utskottet för den skull ansett sig böra föreslå, att tjänstledighet för styrkt sjukdom under högst *sex* månader icke må utestänga befattningshavare från rätt till ifrågavarande hjälp. Vidare skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag tjänstledighet av annan orsak, likaledes oavsett semester, under mer än en månad utestänga från krigstidshjälp. Även om denna tidsbegränsning må kunna anses i allmänhet lämpligt avvägd, finner utskottet likväl, att två arter av tjänstledighet, nämligen för allmänt uppdrag och för värnpliktings inkallelse till tjänstgöring för rikets försvar, äro av den beskaffenhet, att det icke kan anses vara förenligt med billighet, att tjänstledighet av nu nämnd anledning även under längre tid än en månad skulle medföra förlust i nu förevarande hänseende.

Beträffande slutligen Kungl. Maj:ts förslag att från rätt till krigstidshjälp undantaga personalen vid statens anstalter för sinnessjuka har utskottet icke funnit sig övertygat av de i statsrådsprotokollet för berörda åtgärd anförda skälen. För bedömande av förevarande fråga har

utskottet fördenskull i vederbörlig ordning införskaffat medicinalstyrelsens yttrande rörande lämpligheten av att bereda sagda personal krigstidshjälp i enlighet med de i propositionen föreslagna grunderna ävensom uppgift om de kostnader, som utöver redan av medicinalstyrelsen beviljat dyrtidstillägg skulle bliva erforderliga, därest denna personal komme i åtnjutande av dylik hjälp. I sitt yttrande har medicinalstyrelsen härom anfört följande:

»På grund av nådig remiss den 11 mars 1916 inkom medicinalstyrelsen i skrivelse den 30 mars 1916 med en approximativ uppskattning utav kostnaden för beredande av krigstidshjälp åt extra ordinarie personal vid styrelsen med underlydande förvaltningar enligt de grunder, som av 1902 års lönerogleringskommitté föreslagits i avgivet betänkande angående krigstidshjälp åt vissa befattningshavare i statens tjänst. Härvid hade styrelsen emellertid icke anledning att yttra sig beträffande *lämpligheten* av att bereda krigstidshjälp åt ifrågavarande personal.

Såsom medicinalstyrelsen i sitt nyssberörda yttrande i ärendet den 30 mars 1916 meddelat, har styrelsen redan beviljat samtliga gifta befattningshavare vid rikets hospital ett avlöningstillägg för såväl år 1915 som år 1916. Värdet av ifrågavarande avlöningstillägg utgör i medeltal 7 kronor 50 öre för varje befattningshavare i månaden, det vill säga 90 kronor om året. Avlöningstillägget utgår oberoende av om vederbörande befattningshavare har barn eller icke.

Jämföres det sålunda beviljade avlöningstillägget med det i propositionen föreslagna, finnes det, att det senare skulle komma att i medeltal uppgå till ett något högre belopp än det förra. De beräknade belopp, för vilka gifta befattningshavare vid hospitalen hava att erlägga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, falla i genomsnitt inom den grupp, som i propositionen benämnts 'från 1,000 till och med 1,200 kronor'. Medelantalet barn för varje gift befattningshavare utgör enligt verkställd uträkning 1.5. Medelvärdet av en i enlighet med propositionen till hospitalspersonalen utgående krigstidshjälp skulle således bliva 105 kronor per befattningshavare.

Då de avlöningstillägg, som, på sätt ovan anförts, av medicinalstyrelsen beviljats den gifta hospitalspersonalen, uteslutande föranletts av krigstiden och förty uppenbarligen äro att hänföra till 'särskilt dyrtidstillägg' i den i propositionen angivna meningen, skulle enligt propositionen beloppet av ifrågavarande avlöningstillägg för år 1915 avdragas vid utbetalningen av krigstidshjälp för år 1916. Härigenom skulle beloppet av den föreslagna krigstidshjälp nedsättas till i medeltal 15 kronor per befattningshavare. Under förutsättning, att beviljandet av

nämnda krigstidshjälp icke skulle komma att inverka på det av medicinalstyrelsen för år 1916 redan beviljade dyrtidstillägget, utan att detta skulle oförändrat utgå, skulle således en utsträckning av den föreslagna krigstidshjälpen till hospitalspersonalen medföra, att det till nämnda personal utgående avlöningstillägget för år 1916 höjdes från i medeltal 90 kronor till i medeltal 105 kronor per befattningshavare.

Nyssnämnda höjning är visserligen icke synnerligen stor, men det torde böra beaktas, att den huvudsakligast komme att falla på de barnrikaste befattningshavarna, vilkas ställning därigenom komme att högst väsentligt förbättras. Befattningshavare med allenast ett barn, likasom barnlösa befattningshavare, skulle däremot genom den föreslagna krigstidshjälpen icke erhålla någon förhöjning i den avlöning, som för närvarande utgår till dem för år 1916.

Verkan av den föreslagna krigstidshjälpens utsträckning till hospitalspersonalen skulle således bliva en förhöjning av avlöningen för befattningshavare med två eller flera barn samt oförändrad ställning för övriga befattningshavare. Då det är uppenbart, att de barnrika familjerna i alldeles särskild grad fått vidkännas trycket av dyrtiden, synes det medicinalstyrelsen befogat, att nämnda familjer i fråga om dyrtidshjälp särskilt tillgodoses. Med hänsyn härtill, och då det över huvud taget torde få anses lämpligt, att grunderna för krigstidshjälpens utgående bliva så likartade som möjligt inom de särskilda förvaltningsområdena, finner sig medicinalstyrelsen böra tillstyrka, att personalen vid statens anstalter för sinnessjuka beredes krigstidshjälp i enlighet med de i nådiga propositionen angående krigstidshjälp under år 1916 åt befattningshavare i statens tjänst föreslagna grunder.

I detta sammanhang anser sig medicinalstyrelsen böra nämna några ord i anledning av de yrkanden, som från åtskilliga håll framställt om utsträckning av krigstidshjälpen till jämväl ogifta befattningshavare. De av medicinalstyrelsen beviljade dyrtidstilläggen hava allenast avsett gifta befattningshavare samt sådana ogifta befattningshavare, vilka hava anhöriga att försörja. Skälet för denna begränsning av dyrtidstilläggens omfattning har framför allt varit det, att de ogifta befattningshavarna vid hospitalen å vederbörande anstalt åtnjuta fri kost, fri bostad, fri värme, fritt ljus, fri tvätt och delvis fri beklädnad. Ifrågakommande befattningshavare måste följaktligen anses vara i jämförelsevis ringa mån berörda av den rådande prisstegringen, och någon anledning att bevilja dem krigstidshjälp har medicinalstyrelsen icke funnit för närvarande föreligga.

Vad slutligen beträffar frågan om de kostnader, som utöver redan av medicinalstyrelsen beviljat dyrtidstillägg skulle bliva erforderliga, därest hospitalspersonalen komme i åtnjutande av i propositionen föreslagna krigstidshjälp, skulle desamma enligt approximativ uppskattning uppgå till omkring 11,000 kronor.»

Av skäl, som i medicinalstyrelsens yttrande anförts, anser utskottet anledning icke förefinnas att från rätt till krigstidshjälp undantaga ifrågavarande personal, utan torde densamma, såsom jämväl av herrar Petrén och Eriksson i deras ovanberörda motioner föreslagits, böra komma i åtnjutande av dylik hjälp. Däremot kan utskottet icke tillstyrka motionärernas förslag att ifrågavarande personal skulle erhålla, förutom det till personalen för närvarande utgående dyrtidstillägget, jämväl oavkortad krigstidshjälp, utan lärer denna böra utgå under enahanda villkor som för övriga statstjänare.

Det av Kungl. Maj:t under sjätte huvudtiteln upptagna anslaget för ändamålet torde vid bifall till detta utskottets förslag böra höjas med det av medicinalstyrelsen beräknade beloppet, 11,000 kronor, till 20,000 kronor.

Såsom förtydligande har utskottet velat tillägga, att arméns och marinens manskap bör i fråga om rätt till krigstidshjälp jämnställas med icke ordinarie befattningshavare.

Beträffande herrar Gullbergs och Ljunggrens samt Liljedahls ovanberörda motioner innebär den i desamma föreslagna förmänen av beklädnadshjälp åt varje underofficer ett avsteg från tillämpningen av den av utskottet förordade behovsprincipen, och kan utskottet redan av denna orsak icke biträda motionerna. Härtill kommer emellertid, att den av motionärerna lämnade utredningen i ämnet icke kan anses vara av beskaffenhet, att på densamma kan grundas ett beslut av den omfattning, som här är ifråga. Särskilt vill utskottet framhålla den verkan på bedömandet av förevarande angelägenhet, som måste utövas av den underofficerarne tillkommande rätt att från kronans förråd få uttaga uniformspersedlar och att å kronans verkstäder få nödiga lagningar å sådana persedlar verkställda. Utskottet kan således icke tillstyrka motionerna.

Av den ståndpunkt utskottet, enligt vad här ovan utvecklats, intager till Kungl. Maj:ts förslag, följer, att utskottet icke kan biträda övriga, i utskottets yttrande ej särskilt nämnda motioner, i vad de skilja sig från detta förslag.

Utskottet får sålunda hemställa,

I) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herrar Petréns och Eriksons i Uppsala motioner samt med avslag å herrar Ströms, Hage och Winbergs, Schottes, Bengtssons i Göteborg, Lundblads, Welins m. fl. samt Bärags i Katrineholm m. fl. motioner, i vad desamma skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, må besluta, att

a) för beredande under år 1916 av krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst i enlighet med nedan angivna grunder

dels å extra stat för år 1917 anvisa såsom förslagsanslag

| | | |
|-------------------------------|--------|---------|
| under andra huvudtiteln | kronor | 41,000 |
| » tredje » | » | 1,000 |
| » fjärde » | » | 272,000 |
| » femte » | » | 413,000 |
| » sjätte » | » | 20,000 |
| » sjunde » | » | 139,000 |
| » åttonde » | » | 20,000; |

dels i postverkets stat för driftkostnader år 1917 upptaga följande post:

Krigstidshjälp, *förslagsvis* kronor 240,000

och i anledning härav bestämma postverkets anslag till driftkostnader för år 1917, förslagsvis, till ett med 240,000 kronor förhöjt belopp;

dels i staten för telegrafverkets driftkostnader under år 1917 upptaga följande post:

Krigstidshjälp, *förslagsvis* kronor 160,000

och i anledning härav bestämma telegrafverkets anslag för driftkostnader år 1917, förslagsvis, till ett med 160,000 kronor förhöjt belopp;

dels beräkna driftkostnaderna under år 1917 för statens järnvägar till ett med 2,500,000 kronor förhöjt belopp;

dels ock medgiva, att i fråga om befattningshavare vid institution, för vilken anslag här ovan icke beräknats, krigstidshjälp må utgå av de medel, av vilka institutionens omkostnader i övrigt bestridas;

b) medgiva, att erforderligt belopp må för ändamålet av Kungl. Maj:t under år 1916 förskjutas av tillgängliga medel; samt

c) godkänna följande allmänna grunder för krigstidshjälps utgående:

Krigstidshjälp utgår, med här nedan angivna undantag,

till de befattningshavare i statens tjänst, som den 1 januari 1916 innehade *ordinarie* anställning och på grund av försörjningsplikt underhöllo barn under 15 års ålder; samt

till de i statens tjänst anställda *icke-ordinarie* befattningshavare, arméns och marinens manskap inbegripet, som den 1 januari 1916 ej mindre på grund av försörjningsplikt underhöllo barn under 15 års ålder än även innehade och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehåft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den *ordinarie* personalen vid samma eller jämförlig institution är såsom minimum i allmänhet stadgat.

Från åtnjutande av krigstidshjälp undantagas följande befattningshavare, nämligen

1:o) de, vilka jämlikt den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, som under år 1916 äger rum, hava att erlägga dylik skatt för högre belopp än 2,000 kronor, hustrus taxering däri inbegripen;

2:o) arbetarpersonalen vid statens järnvägsbyggnader, dubbelspårsanläggningar och därmed jämförliga företag;

3 o) arbetarpersonalen vid de till statens vattenfallsverk hörande anläggningsarbetena; samt

4 o) gift kvinnlig befattningshavare, vars man lever.

Beloppet av den krigstidshjälp, som skall till befattningshavare utgå, bestämmes, på sätt nedanstående tabell utvisar, i förhållande dels till taxeringen enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock till antalet av de barn under 15 år, vilka befattningshavaren, på grund av försörjningsplikt, den 1 januari 1916 underhöll:

| Det beräknade belopp, för vilket befattningshavaren under år 1916 har att erlägga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt | Krigstidshjälp åt befattningshavare med | | | | |
|---|---|--------|--------|--------|--------------------|
| | 1 barn | 2 barn | 3 barn | 4 barn | 5 eller flera barn |
| | K r o n o r | | | | |
| Högst 1,000 kronor..... | 80 | 160 | 240 | 320 | 400 |
| från 1,000 t. o. m. 1,200 kronor... | 70 | 140 | 210 | 280 | 350 |
| » 1,200 » » » 1,400 » ... | 60 | 120 | 180 | 240 | 300 |
| » 1,400 » » » 1,600 » ... | 50 | 100 | 150 | 200 | 250 |
| » 1,600 » » » 1,800 » ... | 40 | 80 | 120 | 160 | 200 |
| » 1,800 » » » 2,000 » ... | 30 | 60 | 90 | 120 | 150 |

Då enligt förestående bestämmelser till krigstidshjälp berättigad icke ordinarie befattningshavare under tiden efter ingången av augusti månad 1914 erhållit avlöningsförhöjning, som är att anse icke såsom ett tillägg för avlöningens uppbringande till belopp, stående i skäligt förhållande till ordinarie befattningshavares avlöningsförmåner, utan såsom särskilt dyrtidstillägg, skall beloppet av sådan förhöjning, beräknat från det den börjat utgå intill utgången av år 1915, vid utbetalning av krigstidshjälp från denna avdragas.

Befattningshavare, som icke innehar ordinarie anställning, må icke på grund av tjänstledighet för allmänt uppdrag samt för inkallelse till annan militär tjänstgöring än den enligt § 27 värnpliktslagen åliggande för egen utbildning förlora rätten till krigstidshjälp.

Ej heller må icke-ordinarie befattningshavare, som under år 1915 åtnjutit, oavsett semester, tjänstledighet för styrkt sjukdom under högst sex månader eller tjänstledighet av annan orsak under högst en månad, av sådan anledning förlora sin rätt till krigstidshjälp.

Krigstidshjälpen utbetalas på därom gjord framställning i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

II) att herrar Gullbergs och Ljunggrens samt Liljedahls ovanberörda motioner icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 30 maj 1916.

På statsutskottets vägnar:

CARL SWARTZ.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. J. G. Swartz, S. H. Kvarnzelius, O. Jonsson, O. M. Strömberg, H. H. K. Ericson, C. G. Ekman, J. Nilsson, A. C. Lindblad, O. Bergqvist, A. Pers, C. B. A. Eklundh* och *C. G. Österberg* samt

från andra kammaren: herrar *A. Ekman, H. Andersson* i Skivarp, *C. Persson* i Stallerhult, *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *J. Ström, A. Anderson* i Råstock, *J. Erlansson, G. R. J. Åkerman, J. A. Ingvarson, J. Andersson* i Stårte och *A. V. Sävström*.

Reservationer:

av herrar *O. Bergqvist*, som ansett, att vid beräkning av det belopp, för vilket befattningshavare under år 1916 har att erlägga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, kallortstillägg, som för år 1915 må hava uppburits, skall avdragas;

av herr *C. Persson* i Stallerhult;

av herrar *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *A. Anderson* i Råstock, *J. A. Ingvarson* och *A. V. Sävström*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet är ense med Kungl. Maj:t däruft, att den betydliga fördyring som sedan krigets början inträtt med avseende på nästan alla
Bihang till riksdagens protokoll 1916. 6 saml. 88 häft. (Nr 140.) 7

slag av livsförnödenheter, motiverar beviljandet av krigstidshjälp till statstjänare. Med avseende på storleken och omfattningen av denna krigstidshjälp finner sig utskottet också böra instämma med den i den kungl. propositionen uttalade uppfattningen, att den nuvarande ekonomiska situationen för staten nödvändiggör, att summan av denna krigstidshjälp ej tillmätes efter de mått, som den inträdda fördyringens storlek annars skulle kunna motivera. Detta nödvändiggör, enligt utskottets förmenande, att bestämmelserna för krigstidshjälpens utgående måste bli sådana, att från krigstidshjälpens åtnjutande för närvarande undantages statstjänare med högre inkomst och att alltså statsfunktionärerna i de lägsta inkomstgrupperna främst böra komma i åtnjutande av krigstidshjälp, då dessa statstjänare torde vara de, som hava svårast att reda sig under den nuvarande dyrtiden.

Utskottet måste från dessa utgångspunkter finna, att goda skäl förebragts för Kungl. Maj:ts förslag att till grund för krigstidshjälpens storlek lägga taxeringen till inkomst- och förmögenhetsbeskattning, vilken taxering i allmänhet torde vara en tämligen god mätare på vederbörandes behov av ekonomiskt understöd. Att i Kungl. Maj:ts förslag i samband därmed påyrkas, att krigstidshjälpens belopp skall sjunka, efter som den till inkomst- och förmögenhetsbeskattning upptagna inkomstsumman stiger, finner utskottet även stå i god överensstämmelse med de principer, som, enligt vad ovan sagts, ansetts böra vara grundläggande för krigstidshjälpens utgående.

Kungl. Maj:t har i propositionen föreslagit, att endast *befattningshavare med barn* böra erhålla krigstidshjälp. I detta avseende kan utskottet ej biträda Kungl. Maj:ts uppfattning utan anser sig i stället böra ansluta sig till de yrkanden, som i detta hänseende gjorts i motioner av herr Schotte, samt herrar Ström, Hage och Vinberg m. fl. Den omständigheten, att även befattningshavare utan barn drabbats av dyrtidens konsekvenser, synes utskottet tala för, att jämväl dessa befattningshavare böra erhålla någon krigstidshjälp, även om denna bör kunna sättas betydligt lägre än för befattningshavare med barn. Här bör även kunna pekats på den enstämmiga opinion, som från statstjänarehåll förspors mot denna behovsprincip tillämpande, på sätt i den kungl. propositionen föreslagits. I vissa fall torde, enligt utskottets mening, denna propositions yrkanden leda till konsekvenser, som synas utskottet mindre önskvärda. Kungl. Maj:ts proposition innebär t. ex. i vissa fall, att av två befattningshavare med samma inkomst och samma arbetsprestation den ene kan erhålla ett lönetillskott av ända upp till 400

kronor, under det den andre, även om han har försörjningsplikt för hustru, ej erhåller någon inkomstökning trots den fördyring, som inträtt även för honom och trots, att krigstidsperioden för bägge dessa slag av befattningshavare i många fall medfört ökat arbete.

Utskottet anser sig även böra yrka bifall till det i motion framförda yrkandet, att kallortstillägg, där sådant utgår, avdrages från den taxerade inkomstsumman vid bestämmande av krigstidshjälpens belopp. Ävensom att personalen vid statens anstalter för sinnessjuka ej undantages från erhållande av krigstidshjälp. Utskottet anser nämligen, att det lönetillägg, som år 1915 tilldelats denna personal, tillkommit på grund av särskilda förhållanden med avseende å denna personals lönefrågas läge och alltså icke kan utgöra skäl för, att detta lönetillägg nu avdrages från krigstidshjälp. Likaså anser utskottet, att bestämmelserna om krigstidshjälp till gift kvinna, vars man lever, böra erhålla sådan lydelse, att från rätt till krigstidshjälp undantages sådan gift kvinnlig befattningshavare, vars man lever och under år 1915 haft en inkomst av 500 kronor eller därutöver.

Utskottet anser sig sålunda böra föreslå, att riksdagen i denna fråga fattar beslut i huvudsaklig överensstämmelse med de grundlinjer, som framförts i de av herrar Ström samt Hage och Vinberg väckta motioner, dock med vissa inskränkningar i deras yrkanden, enär det synes utskottet nödvändigt att begränsa totalkostnaden av krigstidshjälp, så att ökningen utöver den av Kungl. Maj:t beräknade kostnaden ej nämnvärt överstiger 2 miljoner kronor.

För att ernå en sådan begränsning av totalsumman har utskottet ansett sig böra föreslå nedanstående inskränkningar i motionernas yrkanden, och har genom en ekonomisk beräkning syntts framgå, att med dessa inskränkningar man kan antaga, att den totala kostnads-summan kommer att hålla sig till omkring ovannämnda belopp, varvid är att märka, att Kungl. Maj:t liksom utskottet föreslår *förslagsanslags* beviljande för detta ändamål.

Följande inskränkningar föreslås alltså:

- 1) Den föreslagna krigstidshjälp för hustru eller husföreståndarinna borttages.
- 2) Antalet barn, för vilka krigstidshjälp beräknas, inskränkes till 5, alltså till samma antal, som i den kungl. propositionen.
- 3) Beloppen för befattningshavaren sänkas från 100—30 kronor till 90—30 kronor, samt
- 4) Från rätt till krigstidshjälp undantages:

dels befattningshavare, som den 1 januari 1916 ej fyllt 20 år, detta med hänsyn därtill, att utskottet anser, att en åldersgräns nedåt bör fastställas för krigstidshjälpens utgående, då behovet av krigstidshjälp givetvis måste bli mindre för befattningshavare i de lägsta åldersklasserna bl. a. även av den anledningen, att sådana befattningshavare i stor utsträckning äro boende i föräldrahem,

dels ogift manskap vid armén och flottan, då dessa ju erhålla kosthåll och i allmänhet icke hava några utgifter för bostad och därför ej torde känna krigstidsfördyringen på samma sätt som andra befattningshavare,

dels slutligen även andra befattningshavare, i vilkas löneförmåner ingå kosthåll in natura, detta av samma skäl, som i sist nämnda punkt säges.

Med avseende å vad i övriga motioner yrkats, anser sig utskottet endast böra i viss mån tillstyrka, vad herr Bengtsson i Göteborg i motion II: 287 föreslagit.

Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen måtte

a) för beredande under år 1916 av krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst i enlighet med nedan angivna grunder

dels å extra stat för år 1917 anvisa såsom *förslagsanslag*

| | | |
|-------------------------------|--------|---------|
| under andra huvudtiteln | kronor | 70,000 |
| » tredje » | » | 9,000 |
| » fjärde » | » | 350,000 |
| » femte » | » | 600,000 |
| » sjätte » | » | 100,000 |
| » sjunde » | » | 210,000 |
| » åttonde » | » | 30,000 |

dels i postverkets stat för driftkostnader år 1917 upptaga följande post:

Krigstidshjälp, förslagsvis 410,000 kronor, och i anledning härav bestämma postverkets anslag till driftkostnader för år 1917, förslagsvis, till ett med 410,000 kronor förhöjt belopp;

dels i staten för telegrafverkets driftkostnader under år 1917 upptaga följande post:

Krigstidshjälp, förslagsvis 520,000 kronor, och i anledning härav bestämma telegrafverkets anslag för driftkostnader år 1917, förslagsvis, till ett med 520,000 kronor förhöjt belopp;

dels beräkna driftkostnaderna under år 1917 för statens järnvägar till ett med 3,500,000 kronor förhöjt belopp;

dels ock medgiva, att i fråga om befattningshavare vid institution, för vilken anslag här ovan icke beräknats, krigstidshjälp må utgå av de medel, av vilka institutionens omkostnader i övrigt bestridas;

b) medgiva, att erforderligt belopp må för ändamålet av Kungl. Maj:t under år 1916 förskjutas av tillgängliga medel; samt

c) godkänna följande allmänna grunder för krigstidshjälpens utgående:

Krigstidshjälp utgår, med här nedan angivna undantag, till de befattningshavare i statens tjänst, som den 1 januari 1916 innehade ordinarie anställning; samt

till de i statens tjänst anställde icke ordinarie befattningshavare, som den 1 januari 1916 innehade och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehåft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution är såsom minimum i allmänhet stadgat.

För åtnjutande av krigstidshjälp undantagas följande befattningshavare, nämligen:

1) de, vilka jämlikt den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, som under år 1916 äger rum, hava att erlägga dylik skatt för högre belopp än 2,200 kronor inklusive hustrus taxering men exklusive kallortstilläggets belopp, där sådant tillägg utgår;

2) de, vilka den 1 januari 1916 ej fyllt 20 år;

3) arbetarpersonalen vid statens järnvägsbygg-

nader, dubbelspårsanläggningar och därmed jämförliga företag;

4) arbetarpersonalen vid de till statens vattenfallsverk hörande anläggningsarbetena; samt

5) gift kvinnlig befattningshavare, vars man under år 1915 haft en inkomst av 500 kronor eller däröver;

6) ogift manskap vid armén och flottan;

7) kvinnlig befattningshavare, i vars löneförmåner ingår kosthåll in natura samt ogift manlig befattningshavare under samma förutsättning.

Beloppet av den krigstidshjälp, som skall till befattningshavare utgå, bestämmes på sätt nedanstående tabell utvisar i förhållande till taxeringen enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, varvid dock är att märka, att för år 1915 uppburet kallortstillägg avdrages från det uppskattade beloppet, där sådant tillägg utgår.

Krigstidshjälp åt befattningshavare.

| Det beräknade belopp, för vilket befattningshavaren under år 1916 har att erlagga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt med avdrag av för år 1915 uppburet kallortstillägg, där sådant utgått | För befattningshavaren: Kronor | För varje barn under 15 år, som befattningshavare på grund av försörjningsplikt underhöll den 1 januari 1916, dock ej för flera än 5 barn |
|---|---------------------------------------|---|
| Högst 1,000 kronor | 90 | 50 |
| från 1,000 t. o. m. 1,200 » | 80 | 45 |
| » 1,200 » 1,400 » | 70 | 40 |
| » 1,400 » 1,600 » | 60 | 35 |
| » 1,600 » 1,800 » | 45 | 30 |
| » 1,800 » 2,000 » | 30 | 20 |

Befattningshavare, som icke innehar ordinarie anställning, må icke på grund av tjänstledighet för allmänt uppdrag samt för inkallelse till annan militär tjänstgöring än den enligt § 27 värnpliktslagen åliggande för egen utbildning förlora rätten till krigstidshjälp.

Icke-ordinarie befattningshavare i tullverket, som på grund av inom tullverket rådande arbetsförhållanden

icke tjänstgjort under högst fyra månader år 1915, må icke av denna anledning förlora rätten till krigstidshjälp.

Ej heller må icke-ordinarie befattningshavare, som under år 1915 åtnjutit, oavsett semester, tjänstledighet för styrkt sjukdom under högst sex månader eller tjänstledighet av annan orsak under högst en månad, av sådan anledning förlora sin rätt till krigstidshjälp.

Krigstidshjälpen utbetalas på därom gjord framställning i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.»
